

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Petra Klímová

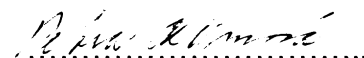
Geografie průmyslu města Pardubice

Bakalářská práce

Praha 2006

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Ludvík Kopačka, CSc.

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala sama pod vedením RNDr. Ludvíka Kopačky, CSc., a také že jsem veškerou použitou literaturu a zdroje uvedla v seznamu použité literatury a pramenů dat.

Petra Klímová

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu mé bakalářské práce, RNDr. Ludvíku Kopačkovi, CSc., za jeho cenné připomínky, které byly pro práci velkým přínosem.

Obsah	Str.
1. Úvod	6
1.1. Cíle práce a hlavní zkoumané otázky.....	6
1.2. Obsah práce	7
1.3. Metodika práce	8
1.4. Zhodnocení práce s literaturou.....	8
2. Geografická charakteristika města Pardubice	10
2.1. Geografická poloha	10
2.2 Obyvatelstvo	12
3. Vývojové tendence a změny sektorové struktury hospodářství	18
4. Historie hospodářství a průmyslu v Pardubicích do roku 1948	23
5. Transformace průmyslu	25
5.1. Transformace pardubického průmyslu v socialistickém období (1948-1989).....	26
5.2. Transformace pardubického průmyslu od roku 1989	26
6. Přímé zahraniční investice a jejich vliv na průmysl.....	27
6.1. Přímé zahraniční investice	27
6.2. Lokalizace investic	28
6.3. Investiční pobídky	31
6.4. Předpoklady rozvoje PZI ve městě Pardubice.....	31
7. Lokalizační rozhodování investorů v Pardubicích – dotazníkové šetření.....	32
8. Příkladová studie pardubického průmyslu	33
8.1. Pardubická průmyslová zóna (PPZ)	33
8.2. Synthesia a.s.	38
8.3. Tesla Pardubice.....	43
9. Závěr	45
10. Literatura	47
11. Přílohová část.....	50

Seznam tabulek:

Tab.1: Vývoj počtu obyvatel v okrese a městě Pardubice.....	str.13
Tab.2: Obyvatelstvo ekonomicky aktivní v Pardubicích.....	str.14
Tab.3: Hlavní zaměstnavatelé ve městě Pardubice (k 31.12.2004).....	str.15
Tab.4: Počet nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti (MN).....	str.15
Tab.5: Struktura obyvatel podle dosaženého vzdělání v Pardubicích.....	str.16
Tab.6: Vývoj sektorové struktury hospodářství v ČR.....	str.21
Tab.7: Vývoj sektorové struktury ve městě Pardubice.....	str.21
Tab.8: Zahraniční investoři	str.37
Tab.9: Vývoj počtu pracovníků.....	str.40
Tab.10: Hlavní exportní teritoria Synthesia a.s.....	str.42

Seznam grafů:

Graf.1: Vývoj počtu obyvatel v okrese a městě Pardubice.....	str.12
Graf 2: Struktura dle dosaženého vzdělání.....	str.18
Graf 3: Vývoj sektorové struktury v ČR.....	str.20
Graf 4: Vývoj sektorové struktury ve městě Pardubice.....	str.20
Graf 5: Podíl sekundárního sektoru na celkovém počtu ekonomicky aktivních.....	str.22
Graf 6: Využití ploch v průmyslové zóně Pardubice	str.37
Graf 7: Vývoj počtu pracovníků.....	str.41
Graf 8: Teritoriální struktura tržeb firmy Synthesia a.s. za roky 1996 a 2005.....	str.42

Seznam příloh:

Příloha A: Administrativní členění
Příloha B: Geografická mapa Pardubického kraje
Příloha C: Obvod statutárního města Pardubice
Příloha D: Geo-dopravní poloha Pardubic na silniční síti
Příloha E: Hlavní železniční koridory
Příloha F: Letecká a lodní doprava
Příloha G: Mapa rozmístění průmyslových lokalit v Pardubicích
Příloha H: Dotazník o lokalizačním rozhodnutí investorů
Příloha I: Rozmístění průmyslových zón v ČR
Příloha J: Letecký snímek průmyslové zóny Pardubice
Příloha K: Letecký snímek průmyslové zóny Pardubice
Příloha L: Zástavní plán průmyslové zóny Pardubice
Příloha M: Zástavní plán budov v průmyslové zóně Pardubice
Příloha N: Pozice společnosti v podnikatelském seskupení

1. Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji průmyslu města Pardubic jako hospodářskému odvětví, které se stalo základem pro rozvoj města od konce 19.století, kdy se Pardubice začaly měnit v jedno ze dvou hlavních center východních Čech (vedle Hradce Králové). Průmysl sehrál v růstu významu města a počtu jeho obyvatel hlavní roli, a to v několika vlnách. V dějinách pardubického průmyslového podnikání sehrála od počátku rozhodující úlohu dvě průmyslová odvětví – *strojírenství* (a později *elektrotechnika*) a *chemický průmysl*. Město je v povědomí lidí spojováno s tradicí výroby perníku („perníkářství“), tato tradice však sahá jen do počátku 20.století. Vlastní výroba perníku je sice zajímavou a známou raritou, těžiště průmyslové výkonnosti ale spočívá v jiných odvětvích.

V typicky zemědělské oblasti polabské nížiny se rychle uplatnilo především jedno nové průmyslové odvětví – chemický průmysl. Toto odvětví si ve městě dodnes udrželo velký význam a představuje důležitou součást chemické výroby i v celostátním měřítku.

1.1. Cíle práce a hlavní zkoumané otázky

Hlavní cíle předkládané práce lze seřadit do čtyř základních bodů.

- a) Charakterizovat roli geografické polohy ve vývoji a změnách průmyslu v Pardubicích ve spojení s historickým vývojem, tradicemi, zkušenostmi a lidským kapitálem. Uvedené faktory přispěly k tomu, že si Pardubice i přes tíživou setrvačnost a dědictví z období socialismu udržely i po roce 1989 rozvojový potenciál. Ten je založen nejen na tradicích, ale stále více především na kvalitativních ukazatelích, nových technologiích a na vzdělání.
- b) Nalézt a zhodnotit základní vývojové tendence a změny v období dvou protikladných transformací (socialistické 1948-89 a polistopadové od roku 1989) a transformační dopady na pardubický průmysl.
- c) Ocenit roli a význam zahraničních investic ve městě Pardubice
- d) Popsat rozvoj průmyslu v Pardubicích na konkrétním příkladu pardubické průmyslové zóny (PPZ) resp. a.s. Synthesia a nezdařilou transformaci Tesly Pardubice.

Na základě těchto cílů formuluji zkoumané otázky:

- hlavními faktory pro příliv PZI do Pardubic jsou geografická poloha, tradice průmyslu a aktivit s ním spojených, kvalifikované pracovní síly a odborné vzdělanostní zázemí, územní propojenost na mezinárodní úrovni
- průmysl je v Pardubicích i v období „terciarizace“ důležitým faktorem regionálního rozvoje.

1.2. Obsah práce

V **první části práce** se zabývám městem samotným se zvýrazněním jedinečné geografické polohy a geografických podmínek (poloha na řece Labi a na hlavním železničním tahu), tradic hospodářských dějin a podnikání (panství Pernštejnů – proslulé rybníkářství) a dalších aktivit, které se na atraktivní polohu nabalovaly podle tzv. efektu sněhové koule.

V **druhé části** se zaměřuji na proces dvou transformací, které je možné přirovnat ke dvěma stranám téže mince. První je **socialistická transformace po roce 1948** k totalitnímu režimu s plánovaným hospodářstvím v rámci východního bloku bipolárního světa a jeho vojenské (Varšavská smlouva) a ekonomické integraci (RVHP). Ve vývoji průmyslu v Pardubicích se výrazně uplatnily vojensko strategické aspekty (výroba výbušnin, radiolokátory atd.) Naproti tomu **transformace po roce 1989** je obtížným návratem k prozápadní, demokratické a tržně hospodářské orientaci a tradici v pronikavě změněném světě globalizace a posunu politických, demografických a hospodářských těžišť. Do druhého transformačního období, kdy se Československo vymanilo zpod vlivu východního bloku a socialistické orientace, vstoupila země s tíživým dědictvím v politické, společenské, hospodářské, průmyslové, sociální a v důsledku toho i regionální oblasti. Pro Pardubice jako strategicky významné průmyslové centrum měla obě uvedená období fatální význam a důsledky.

V **třetí části** se zaměřuji na **přímé zahraniční investice** (dále jen PZI) a jejich rozhodující roli v transformaci, modernizaci, restrukturalizaci a relokizaci průmyslu v Pardubicích. Příliv PZI, který zesílil po roce 1998, se výrazně projevil v celé ČR a Pardubicko se stalo jednou z oblastí, kam se PZI koncentrují ve zvýšené míře, a to jak do tradičních odvětví a oborů (chemie, strojírenství, elektrotechnika, potravinářství) a areálů (brownfields), tak do nových oborů a průmyslových zón (greenfields – nová pardubická průmyslová zóna, dále jen PPZ).

V poslední **čtvrté části** se zaměřuji na tři konkrétní ukázky průmyslové transformace v Pardubicích na příkladu :

a) **nové průmyslové zóny Pardubice**, která představuje jednu z nejatraktivnějších průmyslových zón v ČR

b) **podniku Synthesia a.s.** - tradičního zástupce pardubického chemického průmyslu

c) **podniku Tesla Pardubice** – bývalého elektrotechnického podniku

1.3. Metodika práce

Ve své práci jsem zvolila tyto základní metody:

- **analýza odborné literatury** – k vytvoření vlastního náhledu na řešenou problematiku, k hledání vývojových tendencí a změn

- **analýza statistických dat** – vycházím především ze statistických dat ze sčítání lidu 1950 až 2001 za ČR a město Pardubice, z dat v knižních publikacích a na internetu, z údajů ČNB

- **(karto)grafická metoda** - tabulkové a grafické zpracování dat a jejich interpretace

- **vlastní dotazník** – šetření mezi investory průmyslové zóny Pardubice

1.4. Zhodnocení práce s literaturou

Pro zhodnocení použité literatury je přehlednější rozdělit ji do skupin dle kapitol práce. První skupinou použité literatury jsou publikace, které se vztahují k základním informacím a údajům o městě Pardubice a osvětlují historický vývoj podnikání na Pardubicku (Dějiny podnikání na Pardubicku, 2000). Velkým přínosem pro mě byly informace, které mi byly poskytnuty přímo na Magistrátu města Pardubic.

Z pestré mozaiky prací zabývajících se procesy společenské, hospodářské, průmyslové, sociální a regionální transformace jsem vycházela z publikací a článků geografické provenience (Hampl, 1987, 2005; Sýkora, 2000) . Pro zmapování dlouhodobého vývoje průmyslu České republiky mi pomohly zejména články Kopačky (1994, 1996, 2000), inspirací mě byly i publikace Mareše (1980, 1988) a z publikací zaměřených na charakteristiku transformace české ekonomiky (Spěváček, 2002; Potůček et al., 2005).

Při analýze problematiky přímých zahraničních investic jsem vycházela z údajů České národní banky a konečně v konkrétním regionu – místě, tedy v Pardubicích, kde mi byly nejvíce nápomocny informace konkrétních investorů a místní agentury CzechInvest.

V neposlední řadě jsem využila dokumentů Regionální rozvojové agentury (Pardubický kraj, 2002, 2005), vybraných publikací (City Invest Czech, 2003) a článků (Kohout, 2006).

Další skupinu tvoří statistické prameny a data. Posloužily mi data z jednotlivých publikací Sčítání lidu, domů a bytů, zároveň jsem využila i datové základny na webovém serveru Českého statistického úřadu (<http://www.czso.cz>). Data ze Sčítání lidu, domů a bytů jsou však zdrojem značně abstraktním a z hlediska konkrétního regionu, v mém případě Pardubic, málo vypovídající. Dalším zdrojem byla značně různorodá data, údaje a informace z průběžné statistiky a nejrůznějších publikací. Pro přehled průmyslových podniků jsem využila databáze v publikaci Významné podniky, 2001 (Hoppenstedt&Bonnier). Pro získání dat o konkrétních podnicích a jejich vývoji jsou důležitým zdrojem údajů ročníky publikace 100nej...(1995-2004) a Ročenky HN (1997-2004). Internetové zdroje se skládají převážně z webových stránek jednotlivých podniků působících na území města Pardubice, kterými jsem se zabývala (<http://www.synthesia.cz>; <http://www.ronal.cz> a další), ale i ministerstva průmyslu a obchodu (<http://www.mpo.cz>). Pro inspiraci mně v neposlední řadě posloužila i mapová díla.

2. Geografická charakteristika města Pardubice

2.1. Geografická poloha

Pardubický kraj leží ve východních Čechách, samotné Pardubice 100 km východně od hlavního města Prahy (viz příloha A). Svou rozlohou 4 519 km² (5,7 % ČR) je pátým nejmenším krajem ČR. Spolu s krajem Královéhradeckým a Libereckým tvoří NUTS 2 – Severovýchod. Část území Pardubického kraje leží již za historickou hranicí Moravy (Svitavsko, Moravská Třebová), část severovýchodní hranice kraje tvoří státní česko-polská hranice.

Osu kraje tvoří „podkova“ řeky Labe s hlavním levostranným přítokem řeky Chrudimky z jihu (viz Příloha B). Kraj je na východní části ohraničen Orlickými horami a nejzápadnějšími svahy Hrubého Jeseníku. Jih a jihovýchod je lemován vrchovinnými oblastmi Žďárských vrchů a Železných hor, střed a západ kraje je tvořen úrodnou Polabskou nížinou. Orlické hory, Žďárské vrchy a Železné hory přitom patří k chráněným krajinným oblastem kraje. Nejvyšším bodem kraje je Králický Sněžník (1 424 m n. m.), třetí nejvyšší místo České republiky. Nejnižší bod kraje se nachází na hladině Labe u Kojic, při západní hranici kraje (202 m n. m.).

Okres Pardubice vznikl jako územní a správní celek v roce 1960 sloučením čtyř tehdy rušených okresů: Holic, Pardubice-město, Pardubice-okolí a Přelouč. Krajským městem se Pardubice po přerušení od roku 1960 staly znovu v roce 2001 - po roce 1960 spadaly pod krajskou správu Hradce Králové.

Samotné **statutární město Pardubice** (rozloha 77,71 km², 88 181 tisíc obyvatel k 31.12.2004) najdeme zhruba na 50. stupni severní šířky, tedy severněji než například Ostrava (viz mapa správního obvodu města - Příloha C). Leží v severozápadní části Pardubického kraje v ohybu „podkovy“ Polabské nížiny na soutoku řek Labe a Chrudimky, východně od výběžků Železných hor, asi 20 km jižně od přibližně stejně velkého Hradce Králové.

Pardubice jsou druhým největším městem východních Čech (po Hradci Králové) a jejich průmyslovým centrem. Tvoří dopravní uzel evropského významu. Zároveň bývají nazývány městem kultury (Východočeské divadlo, filharmonie), sportu (Zlatá přilba, hokej), koní (Velká pardubická), perníku a zeleně.

▪ Geodopravní poloha

Město Pardubice je připojeno na vyšší **silniční síť** vycházející z trasy dálnice D 11 spojující Českou republiku a Polsko, jejíž ukončení výstavby je plánováno na rok 2010, a z trasy rychlostní komunikace R35 (Liberec-Olomouc), která leží cca 10km od Pardubic, a na kterou bude v roce 2007 město napojeno. Základní komunikační síť silnic doplňuje komunikace I/37 směrem ze severu na jih (viz Příloha D). Tato komunikace má především regionální význam, spojuje aglomerace Hradec Králové - Pardubice – Chrudim. Výstavbou D11 dojde pravděpodobně k přerozdělení dopravních zátěží ve východních Čechách.

Významným geodopravním uzlem evropského a celostátního významu je **železniční stanice** Pardubice. Městem prochází mezinárodní koridor Berlín-Praha-Vídeň a trať směrem do Polska a na Slovensko (viz Příloha E). Pozice Pardubic je v síti čtyř modernizovaných hlavních železničních koridorů ČR nesmírně významná – viz následující přehled koridorů:

1. SRN – Děčín – Praha – Česká Třebová – Brno – Břeclav – Rakousko
2. Rakousko – Břeclav – Přerov – Ostrava – Polsko
3. SRN – Cheb/Domažlice – Plzeň – Praha – Česká Třebová – Ostrava Bohumín – SR
4. SRN – Děčín – Praha – Veselí nad Lužnicí – České Velenice – Rakousko

Regionální význam Pardubic zvyšuje **letecká doprava**. V Pardubicích je mezinárodní letiště se smíšeným civilním a vojenským provozem. Letiště je zařazené do sítě pěti páteřních letišť ČR. Letiště je umístěno cca 4 km od centra města, 2 km od nádraží na trati Praha - Vídeň s kontejnerovým překladištěm a 2km od průmyslové zóny. Leží přímo u silnice Praha - Pardubice, 2 km od plánovaného říčního přístavu a 10 km od plánované dostavby dálnice D11.

Dalším krokem pro zvýšení dopravní dostupnosti je **splavnění Labe**. V dnešní době je Labe splavněno do Chvaletic (tepelná uhelná elektrárna) 20 km západně od Pardubic. Splavnění Labe až do Pardubic a vybudování přístavu na Labi je plánováno do roku 2010 spolu s vybudováním multimodálního logistického centra spojujícího silniční, vodní i železniční dopravu v Pardubicích (viz příloha F).

2.2. Obyvatelstvo

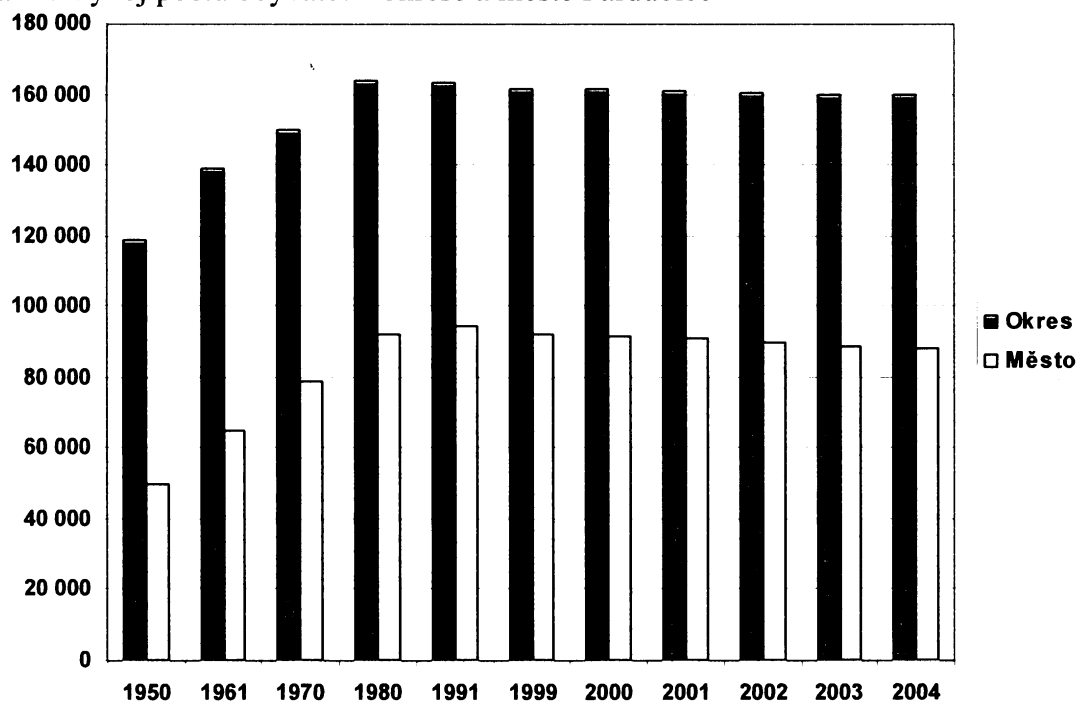
▪ Vývoj obyvatelstva

Vývoj obyvatelstva (viz tab.1 a graf 1) je důsledkem obecných tendencí a změn v dané době a do značné míry zde působí dlouhodobý historický vývoj, geografická poloha a podmínky, charakter území a zejména hospodářský profil daného území (Häufler, 1966).

Pardubice jsou městem s výraznou správní, obytnou, obslužnou a výrobní funkcí hradecko - pardubické aglomerace. Ke dni 31.12.2004 žilo ve městě Pardubice 88 181 trvale bydlících obyvatel. Tento počet řadí Pardubice v pořadí měst v České republice na 10. místo.

V letech 1921-1930 byla vzhledem k prudkému růstu obyvatelstva v Pardubicích zahájena bytová výstavba přesahující tradiční území města. Začal se rodit koncept „Velkých Pardubic“. Od roku 1949 do roku 1960 se Pardubice staly sídlem kraje. Město se profilovalo jako důležitá aglomerace s vysokým podílem průmyslu chemického, elektrotechnického, strojírenského, potravinářského a jiného zpracovatelského průmyslu. Růst hospodářského a průmyslového významu města doprovázela další rozsáhlá bytová výstavba. Převažující výstavba panelových sídlišť se odvíjela uvnitř města a šířila se převážně jižním a východním směrem od centra.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel v okrese a městě Pardubice

Zdroj: viz tab.1,2

Tab.1: Vývoj počtu obyvatel v okrese a městě Pardubice a podíl obyvatelstva města na okrese

Rok	Okres	Město	podíl %
1950	118 502	49 652	41,9
1961	139 115	64 968	46,7
1970	150 071	78 947	52,6
1980	163 680	92 262	56,4
1991	163 121	94 407	57,9
1999	161 618	92 069	57,0
2000	161 537	91 309	56,5
2001	160 987	90 668	56,3
2002	160 564	89 725	55,9
2003	159 910	88 741	55,5
2004	159 981	88 181	55,1

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 1950, 1961, 1970, 1980, 1991, 2001; www.czso.cz

*Pozn.: **výrazněné roky** = data ze sčítání lidu*

V 50.letech se začal stav obyvatelstva v okrese i ve městě výrazně zvyšovat. Vlna industrializace a trend urbanizace soustředil obyvatelstvo převážně do okresního města Pardubice. Urbanizace pokračovala i v 60.-70.letech. Od 80.let se vývoj zpomaluje a stagnuje, na okresní úrovni došlo mezi lety sčítání 1980 a 1991 již k nízkému poklesu obyvatelstva. V roce 1991 kulminuje počet obyvatelstva ve městě. Do 90.let vzrostlo obyvatelstvo ve městě téměř o 20 %, od této doby však dochází již jen k úbytku, a to s větší intenzitou než v celém okrese (Hampl, 1987). Vlivem suburbanizace dochází k výstavbě rezidenčních lokalit v předměstských oblastech a v okolních vesnicích. Snahou města je dosažení stotisícové hranice (navýšení financí ze státního rozpočtu pro město), která se vlivem suburbanizačních procesů a přirozeného úbytku obyvatelstva vzdaluje. Město proto stále jedná s okolními obcemi o připojení do katastru města. Poslední územní změny se přesto týkaly odtržení obce Spojil (1991) a Srnojed (1993). V současné době se správní území města Pardubice skládá z 19 katastrálních obvodů o celkové rozloze 7 772 ha.

Na vývoj počtu obyvatel města Pardubice působí tyto vlivy:

- obyvatelstvo a jeho struktura (zejména věková, ekonomická, vzdělanostní)
- poloha na hlavním železničním koridoru
- jedno z center hradecko-pardubické aglomerace
- rozvoj průmyslu
- pracovní příležitosti
- univerzitní město
- horší kvalita životního prostředí

▪ Ekonomická aktivita obyvatelstva

Počet ekonomicky aktivních obyvatel ve městě se snižuje. Je to důsledek především demografických procesů posledního desetiletí (demografické stárnutí, přirozený populační úbytek, migrace), kdy dochází k poklesu počtu ekonomicky aktivních obyvatel a procenta ekonomické aktivity. Počet ekonomicky aktivních (EA) v Pardubicích klesl mezi sčítáními 1991 a 2001 o 13 % (viz tab.2). Blíže k vývoji ekonomické aktivity v sektorové struktuře od roku 1961 do 2001 viz tab. 6 a 7.

Tab.2: Počet ekonomicky aktivních obyvatel v Pardubicích (blíže viz tab.6 a 7)

Rok	1991	2001
Obyvatel celkem	95 225	90 171
EA	62 371	47 460
z toho: ženy	30 125	22 163
muži	32 246	25 297
Podíl EA na obyv. (v %)	65,5	52,6

Zdroj: SLDB 1991, 2001

Pro přehled o zaměstnavatelském sektoru ve městě Pardubice uvádím seznam nejvýznamnějších zaměstnavatelů s udáním počtu zaměstnanců a zaměřením činnosti firem. Seznam jsem omezila počtem nad 500 zaměstnanců (viz tab.3).

Tab.3: Hlavní zaměstnavatelé ve městě Pardubice (k 31.12.2004)

Podnik	Počet zaměstnanců	Hlavní činnost
Synthesia, a.s.	2 604	chemický průmysl
Foxconn CZ s.r.o.	2 342	elektrotechnický průmysl
Nemocnice Pardubice	1 725	zdravotnictví
Univerzita Pardubice	926	školství
Panasonic s.r.o.	914	elektrotechnický průmysl
Paramo, a.s.	625	chemický průmysl
Explosia, a.s.	620	chemický průmysl
ČSOB pojišťovna, a.s.	547	pojišťovnictví
ČD- uzlová žel.stanice Pardubice	530	doprava a spoje
Globus ČR, k.s.	521	obchod
Česká pošta, s.p.	511	spoje
Dopravní podnik města Pardubice	510	doprava

Zdroj: www.mesto-pardubice.cz

Míra nezaměstnanosti se dlouhodobě pohybuje ve městě i v okrese Pardubice pod úrovní průměru České republiky. Přesto v poslední době narůstá absolutní počet nezaměstnaných (viz tab.4) a zvyšuje se míra nezaměstnanosti. Zaměstnání hledají převážně profese dělnické, o které po období restrukturalizace průmyslu není již takový zájem.

Tab.4: Počet nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti (MN)

Rok	ČR		okres Pardubice		město Pardubice	
	Počet v tis.	MN	Počet	MN	Počet	MN
2000	457,37	8,80	4 479	5,52	2 584	5,30
2001	467,92	8,90	4 579	5,59	2 430	5,27
2002	514,44	9,80	5 114	6,25	2 592	5,62
2003	521,04	10,30	5 861	7,17	2 929	6,17
2004	541,68	9,47	6 058	6,94	3 041	6,41

Zdroj: www.mesto-pardubice.cz

▪ **Vzdělání obyvatelstva**

Nabídka vzdělání měla v Pardubicích úzkou spojitost s rozvojem průmyslu. Ve vazbě na jednotlivá odvětví průmyslu se rozvíjel i systém škol. Vznikaly střední školy a učiliště zaměřená na průmysl elektrotechnický, chemický, strojírenský a potravinářský.

Již od roku 1950 existuje v Pardubicích vysoká škola, od roku 1953 byla známá jako Vysoká škola chemicko-technologická. V roce 1994 byla přejmenována na Univerzitu Pardubice. Městské obyvatelstvo má vysokou vzdělanost s univerzitním stupněm. Univerzita Pardubice nabízí fakulty chemických technologií, dopravní, ekonomie a administrativy, humanitních studií, poskytuje i dodatečné vzdělávání v oborech elektrotechniky, informatiky, zdravotní elektrotechniky, telekomunikací a IT.

Pardubice mají výbornou vzdělanostní základnu a dostatek kvalifikovaných pracovníků pro rozvoj průmyslu i v oblasti vědy a výzkumu, tvorby nových inovací a technologií. Strukturu vzdělání přibližuje tabulka 5, kartogram a graf 2.

Tab.5: Struktura obyvatel podle dosaženého vzdělání v Pardubicích x ČR

Pardubice:

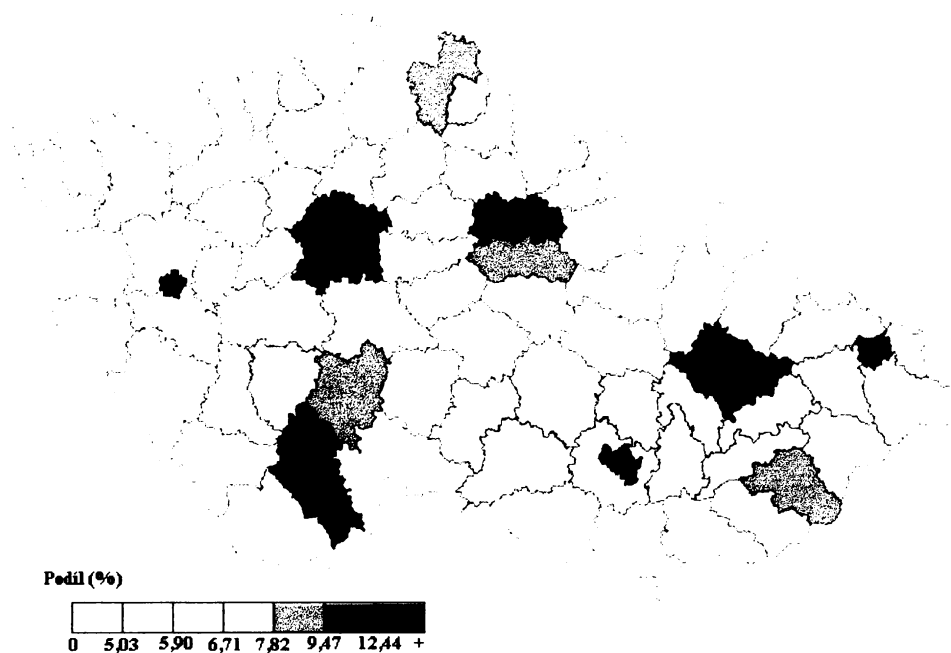
Nejvyšší dosažené vzdělání	Absolutně		v %	
	1991	2001	1991	2001
Základní	18 267	12 922	24,1	16,7
Učňovské a odborné- bez maturity	21 458	14 147	28,3	18,3
Úplné střední (odborné a všeobecné) vč. nástavbového a vyššího odborného	21 901	25 614	28,9	33,1
Vysokoškolské	7 638	9 425	10,1	12,2
Bez školního vzdělání	108	140	0,1	0,2
Bez údaje o vzdělání	841	1 024	1,1	1,3
Celkem	75 833	77 437	100,0	100,0

ČR:

Nejvyšší dosažené vzdělání	Absolutně		v %	
	1991	2001	1991	2001
Základní	2 696 065	1 975 109	33,1	23,0
Učňovské a odborné- bez maturity	2 878 645	3 255 400	30,3	38,0
Úplné střední s maturitou vč. nástavbového a vyššího odborného	1 866 983	2 431 171	21,8	28,4
Vysokoškolské	582 849	762 459	7,2	8,9
Bez školního vzdělání	27 778	37932	0,3	0,4
Bez údaje o vzdělání	85 459	113 127	1,1	1,3
Celkem	8 137 779	8 575 198	100,0	100,0

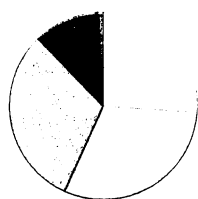
Zdroj: SLDB 1991, 2001

Kartogram: Podíl obyvatel s dokončeným vysokoškolským vzděláním dle okresů

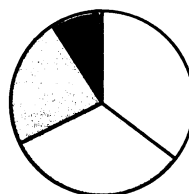
Zdroj: SLDB 2001 na www.czso.cz/sldb

**Graf 2: Struktura dle dosaženého vzdělání
Pardubice:**

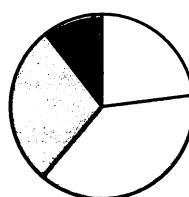
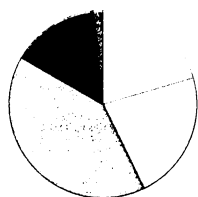

1991

ČR:

2001

- Základní
- Učňovské a odborné- bez maturity
- Úplné střední s maturitou vč. nástavbového a vyššího odborného
- Vysokoškolské
- Bez školního vzdělání
- Bez údaje o vzdělání

Zdroj: viz tab.5

3. Vývojové tendence a změny sektorové struktury hospodářství

Před zahájením transformace v roce 1989 byla česká ekonomika charakterizována tzv. industrializační strukturou, v níž nejvýznamnější podíl ve výrobě, zaměstnanosti a investicích připadal na průmysl, za nímž následovalo odvětví služeb a zemědělství. „Z tohoto pohledu je proces české transformace charakterizován významnými strukturálními změnami, a to nejen ve výrobě, ale i v pohybu a alokaci výrobních zdrojů, v zahraničním obchodě i ve struktuře spotřeby a investic“ (Spěváček, 2002 str.144).

Přechod k tržní ekonomice byl v České republice doprovázen značnými strukturálními změnami, z nichž nejpatrnější je právě růst podílu služeb. Tento typ sektorové struktury je identický s typem, ke kterému dospěly vyspělé tržní ekonomiky tzv. klasickou cestou strukturálního vývoje souběžně probíhající s dlouhodobým procesem růstu. Česká ekonomika však dosáhla uvedené strukturální změny za relativně krátké období (Spěváček, 2002).

▪ **Metoda**

Při popisu vývoje struktury se používá zejména dvou členění. V prvním případě se jedná o odvětvovou strukturu hospodářství tvořenou odvětvími zemědělství, lesnictví, průmysl, stavebnictví, doprava, spoje atd. Druhou používanou metodou členění je seskupování odvětví do tří resp. čtyř (ve světě již neznámá pět) sektorů a k analýze se nejčastěji používá počtu zaměstnanců v jednotlivých sektorech. Zde rozhoduje dosažitelnost údajů v potřebném členění. Při vymezení sektorů je použito členění, kdy primární sektor zahrnuje zemědělství, lesnictví a rybnictví (někdy i těžební průmysl), sekundární sektor obsahuje průmysl a stavebnictví a terciární ostatní odvětví (Kopačka, 1996). Tento postup je ovlivněn dostupností a obsahovým členěním statistických údajů. Největším problémem je vývoj „nového“ kvartérního sektoru.

▪ **Vývojové tendence a změny**

Základní tendencí vývoje společnosti a ekonomické vyspělosti je pokles podílu primárního sektoru, růst, stagnace a poté klesání podílu sektoru sekundárního a v celém vývoji nárůst podílu i významu terciárního sektoru a stále více z něj se vydělujícího sektoru kvartérního (Kopačka, 1996). Změny sektorového složení zaměstnanosti charakterizují dlouhodobý vývoj, který probíhal ve vyspělých ekonomikách, v němž nejprve zemědělství a poté i průmysl uvolňují výrobní faktory, které přecházejí do sektoru služeb. Socialistické země za tímto procesem zaostávaly a na počátku transformace vykazovaly právě nadměrné soustředění pracovních sil do průmyslu a do zemědělství a naopak nízký podíl služeb (Spěváček, 2002).

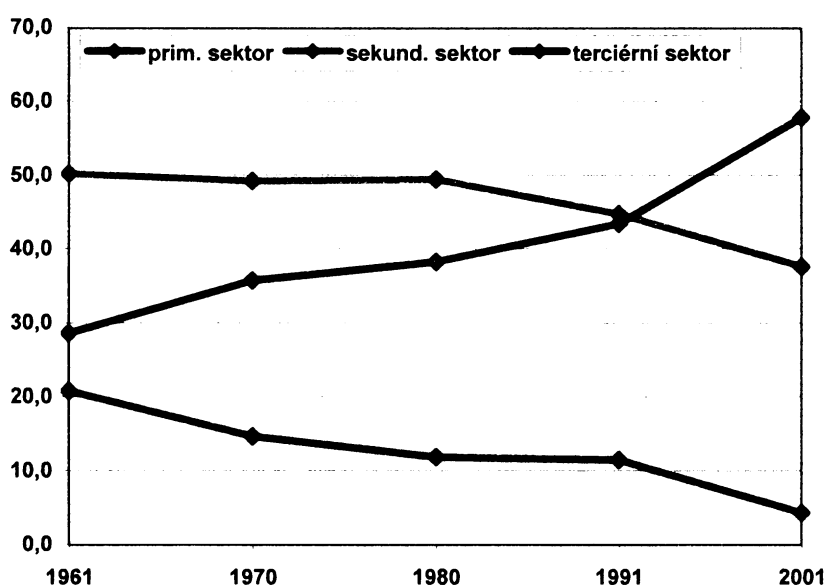
V prvním období transformace od roku 1993 dochází k výrazným přesunům mezi sektory, které ve velmi krátkém časovém období korigují nejvýraznější sektorové odlišnosti zděděné z éry socialismu oproti charakteru struktury ve vyspělých zemích. Charakter těchto změn shrnuje Landesman (2000) v trojici pojmů: dezagregace, deindustrializace a terciarizace.

Důležitou tendencí vývoje českého hospodářství po roce 1989 jsou nejen změny v podílu sektorů v sektorové struktuře, ale i prudké snížení absolutního počtu pracovníků. Tyto trendy souvisejí s přechodem na tržní hospodářství, kdy zaniká socialistické „právo na práci“ a nabídka pracovní síly se střetává s poptávkou na trhu.

Pokles podílu průmyslu v sektorové struktuře a posléze i pokles absolutního počtu pracovníků a jejich přesun do jiných, převážně terciérních odvětví neznamená ani zdaleka pokles významu průmyslu z hlediska produkce. „Dnešní postindustriální společnost spíše trpí průmyslovou nadprodukcí než nedostatkem. V pozadí deindustrializace stojí především rozvoj vědy, techniky, technologií, organizace a řízení, internacionalizace, integrace, prostorové plánování atd.“ (Kopačka 1996; str.222).

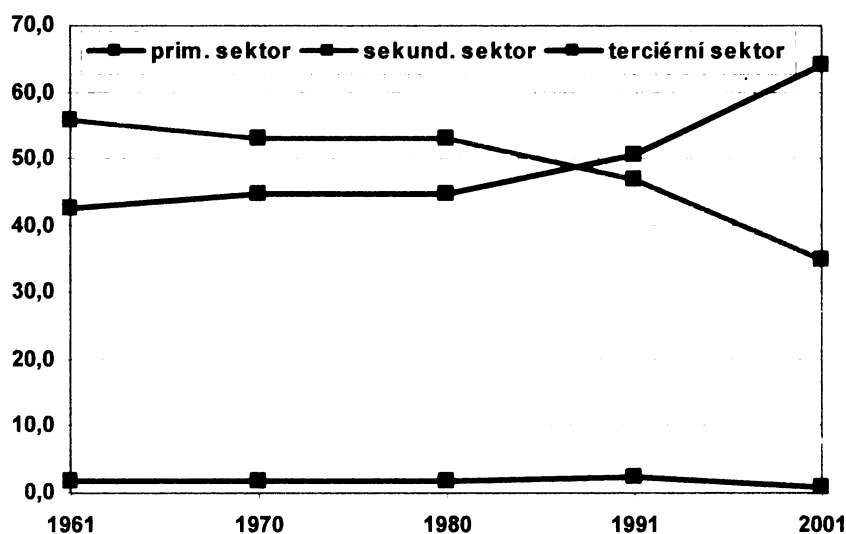
Změny sektorové struktury vedou z geografického hlediska k územní koncentraci sekundárních (průmyslových) a posléze stále více terciérních aktivit (viz graf 3+4).

Graf 3: Vývoj sektorové struktury v ČR

Zdroj: viz tab.6

Graf 4: Vývoj sektorové struktury ve městě Pardubice

Zdroj: viz tab.7

Restrukturalizace je procesem vzniklým pod tlakem technologických změn, nových forem uspořádání průmyslových odvětví a podniků, které procházejí strukturálními změnami, zintenzivňují a zeštíhlují výrobní kapacity, větší důraz je kladen na kvalitu a efektivní využití lidských zdrojů. Příмым projevem restrukturalizace je trend deindustrializace, tj. relativní pokles zaměstnanosti v sekundéru, kdy příčinou je zejména zvyšování produktivity, ale i snižování přezaměstnanosti udržovanou v době socialismu v průmyslovém odvětví.

Koncept deindustrializace souvisí s růstem terciérního sektoru. Proces terciarizace je možno chápat jako hnací moment postindustriální ekonomiky a jako alternativu vůči dynamickému rozvoji průmyslu.

Tab.6: Vývoj sektorové struktury hospodářství v ČR

	Ekonomicky aktivní (EA)									
	abs. (tis.)					struktura (%)				
	1961	1970	1980	1991	2001	1961	1970	1980	1991	2001
Obyv celkem	9 572	9 808	10 292	10 302	10 230	-	-	-	-	-
EA	4 695	4 984	5 364	5 421	5 253	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
prim. sektor	982	736	645	628	230	20,9	14,8	12,0	11,6	4,4
sekund. sektor	2 363	2 460	2 660	2 433	1 981	50,3	49,4	49,6	44,9	37,7
z toho průmysl	2 016	2 079	2 201	2 021	1 526	85,3	84,5	82,7	83,1	77,0
terciérní sektor	1 350	1 788	2 059	2 360	3 042	28,8	35,9	38,4	43,5	57,9

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 1961, 1970, 1980, 1991, 2001

Tab.7: Vývoj sektorové struktury ve městě Pardubice

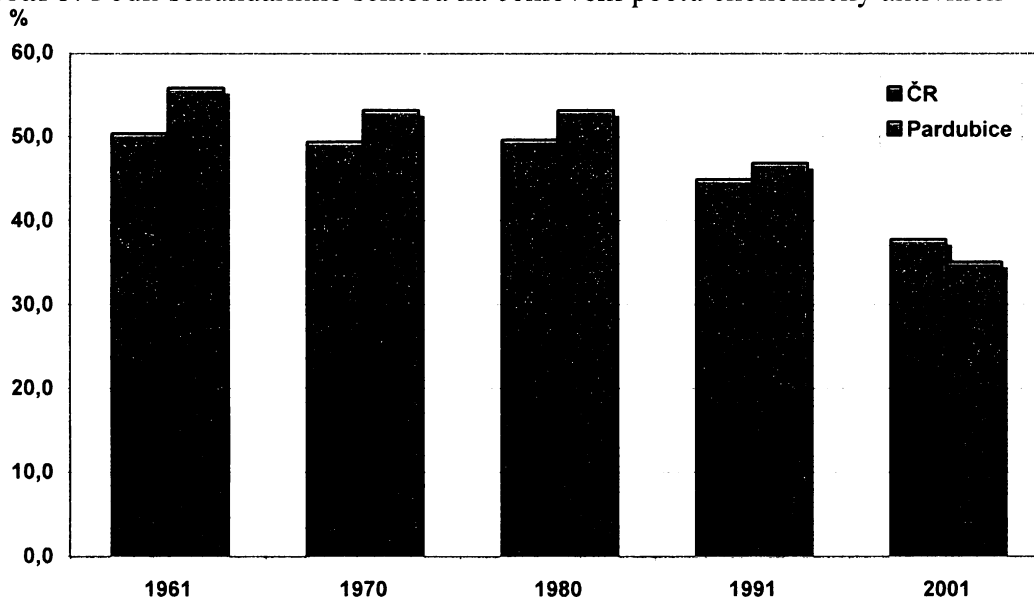
	Ekonomicky aktivní (EA)									
	abs.					struktura (%)				
	1961	1970	1980	1991	2001	1961	1970	1980	1991	2001
Obyv celkem	64 968	78 947	92 262	94 407	90668	-	-	-	-	-
EA	25 667	38 198	51 689	52 389	47 460	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
prim. sektor	437	731	999	1277	395	1,7	1,9	1,9	2,4	0,8
sekund. sektor	14 313	20 298	27 466	24 538	16 631	55,8	53,1	53,1	46,8	35,0
z toho průmysl	11 538	16 183	21 494	19 591	12 470	80,6	79,7	78,3	79,8	75,0
terciérní sektor	10 917	17 169	23 224	26 574	30 434	42,5	44,9	44,9	50,7	64,1

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 1961, 1970, 1980, 1991, 2001

Na lokální úrovni Pardubic se ve vývoji projeví stejné tendence jako v celorepublikovém měřítku (pro porovnání dat ČR x Pardubice viz tab.6 a tab.7).

Vývoj průmyslu měl v Pardubicích bohatou historii a tradice. Během éry socialismu bylo město Pardubice základnou chemického průmyslu a petrochemie. Transformační vlastnické změny pardubických podniků po roce 1989 se v první řadě projeví snížením zaměstnanosti v průmyslu, která se v době socialismu, stejně jako ve všech národních podnicích, vyznačovala vysokou přezaměstnaností. Ve vývoji je tedy patrná radikální změna po roce 1991, kdy se podíl sekundárního sektoru v Pardubicích snižuje o 8 % a na první místo se dostává sektor terciérní.

Graf 5: Podíl sekundárního sektoru na celkovém počtu ekonomicky aktivních

Zdroj: viz tab.6+7

4. Historie hospodářství a průmyslu v Pardubicích do roku 1948

První dochovaná zmínka o existenci Pardubic pochází z roku 1295 (Šebek, 2000). Zásadní vývoj Pardubic byl ovlivněn příchodem šlechtické rodiny Pernštejnů, kteří zásadně ovlivnili vzhled města. Nížinou oblast v oblouku Labe (řeka se zde otáčí o 90°) přetvořili v 15. století na prosperující rybníkářské panství. Rybníkářství se stalo hospodářským pilířem pro rozvoj „*pernštejnských*“ *Pardubic*. Síť rybníků se rozrůstala, osou systému se staly umělé vodní kanály a nejdůležitějším pro místní rybníkářství se stal tzv. Opatovický kanál napájející většinu rybníků. Počet rybníků za dob pánů z Pardubic, jak se začalo rodu Pernštejnů říkat, vzrostl asi na 230. Dalšího rozšiřování se však již pardubická rybníkářská soustava nedočkala. Po finanční krizi Pernštejnů získal Pardubice do královského vlastnictví Maxmilián Habsburský. I v této době pardubické rybníkářství prosperovalo a odbytištěm se stávaly nejen města v okolí (Chrudim, Hradec Králové), ale ryby putovaly až do Prahy. Příjem z prodeje ryb představoval polovinu výnosů panství (Vorel, 2000).

Konečný útlum rybníkářství nastal od konce 18. století, kdy docházelo k systematickému vysušování rybníků a jejich přeměně zpět na zemědělskou půdu, popřípadě k využití této oblasti pro osídlení.

Vznik *novodobého města* provázal rozvoj hustých komunikačních sítí a propojení města s důležitými centry v měřítku regionu i celé země. Nejvýznamnějším mezníkem se stal rok 1845, kdy se do města dostala železnice na trati Praha – Olomouc jako doklad jedinečné polohy města. Pardubice se v krátké době staly významnou dopravní křižovatkou a magnetem pro lokalizaci průmyslu, při níž sehrál významnou roli další lokalizační faktor, voda v Labi.

Konec 19. a počátek 20. století byl obdobím hospodářských, společenských a kulturních změn města, nejvýznamnějším po éře Pernštejnů. Pardubice dohnaly v počtu obyvatel Chrudim i Hradec Králové a dále se dynamicky rozrůstaly (Šebek, 2000).

Významnou roli v rozvoji Pardubic sehrálo *strojírenské průmyslové odvětví*. Dějiny pardubického strojírenství jsou vázány především na výrobu zařízení mlýnů, která byla spjata se zemědělskou produkcí na Pardubicku. Továrna na mlýnské stroje rodiny Prokopů (založena 1870) dosáhla mezinárodních úspěchů. Specializace, modernizace i technická vyspělost výroby umožnila úspěšně proniknout i na zahraniční trhy. Prokopova strojírna zřídila desítky mlýnů v tuzemsku, ale i ve Francii, Německu, Anglii a jinde. Ve dvacátých letech se firma Josefa Prokopa a synové v Pardubicích stala největším podnikem pro stavbu mlýnů a turbín ve střední Evropě s řadou zahraničních poboček (Vorel, 2000).

Na počátku 20. století přibyl průmysl chemický a elektrotechnický a Pardubice zaznamenaly bouřlivý růst. Po vzniku Československa se dále zvýraznila úloha Pardubic jako důležitého hospodářského a průmyslového centra.

Elektrotechnický průmysl se do Pardubic dostal přestěhováním sídla pražské akciové společnosti Telegrafia v roce 1922. Výroba původně telegrafních zařízení se s technologickým vývojem měnila. Se zahájením činnosti československého rozhlasu (1922) se Telegrafie orientovala i na výrobu radiopřijímačů. V období před druhou světovou válkou se objevují i státní zakázky na protiletectká poplašná zařízení, polní telefony a rozhlas pro informační a poplachovou službu. Program výroby se jinak specializoval na telefonní ústředny a lékařské přístroje (endoskop, rentgen) (Rychlíková, 2000).

Chemický průmysl se v Pardubicích ujal na konci 19. století, kdy zde vídeňský podnikatel David Fanto založil v roce 1889 rafinerii minerálních olejů. Pardubice byly pro tento typ podnikání výhodným místem – blízkost vody, železniční spojení, dostatek pracovních sil. Ačkoliv mnozí viděli v rafinerii velkou příležitost pro rozvoj města, radní v první fázi její výstavbu pro strach z nebezpečného provozu a vlivu na zdraví obyvatel nepovolili. K prvním výrobkům patřil petrolej, později se přidala i svíčkárna a parafínka, rostl i odbyt strojových a nerostných olejů. V roce 1907 byla firma přeměněna na „Akciovou společnost pro průmysl minerálních olejů“. Podnik se stal pro celou rakousko-uherskou monarchii strategickým.

Po vzniku Československa pardubická rafinerie zůstala odříznuta od centrály ve Vídni a potýkala se s nedostatkem pracovních sil, surovin a jejich špatnou kvalitou (naftové zdroje v Haliči). Došlo ke sloučení všech rafinerií do pražského ústředí. Pardubická rafinerie díky svým kvalitním výsledkům ve zpracování ropy získala od ministerstva výhradní právo pro zpracování ropy jak domácí, tak později ropy americké, ruské a jugoslávské. S rozvojem automobilismu přešla produkce na výrobu benzínu a výstavbu vlastních podnikových benzinových čerpadel. V období okupace byla „Fantovka“ strategickým podnikem válečného hospodářství a stala se terčem leteckých náletů Spojenců, jimž odolala pouze čtvrtina závodu. Intenzivní rekonstrukce, které byly provedeny již v rámci znárodňování od roku 1945, umožnily zahájení provozu hned v roce 1945 (Rychlíková, 2000).

Dalším důležitým chemickým podnikem byl závod „Československá akciová továrna na látky výbušné“ v Semtíně, dnešní Synthesia. Tomuto průmyslovému podniku se věnuji blíže v kapitole 8.2.

5. Transformace průmyslu

Ve 20.století prošla československá ekonomika mnoha geopolitickými a geoeconomickými změnami. Za hlavní dva mezníky, které zahájily dvě diametrálně odlišná transformační období a zásadní restrukturalizace hospodářství a změnily geopolitickou, společenskou a hospodářskou strukturu země, však patří jednoznačně 25.únor 1948 (začátek socialistické „transformace“) a 17.listopad 1989 (návrat k tržnímu hospodářství a ke světové a prozápadní orientaci). „ Zlom v roce 1948 byl ideologickou a ekonomickou negací předchozího vývoje, zlom v roce 1989 je do značné míry jeho opakem“ (Kopačka, 1994; str.5).

Rok 1948 přinesl čtyřicet let podrobení československého státu velmocenským ambicím Sovětského svazu, který čerpal ze svých „satelitních území“ nerostné suroviny, měnil strukturu průmyslu a jeho zaměření na těžká odvětví. Komunistický režim změnil jak geopolitické, tak sociální, ekonomické a geografické podmínky. Tento rozhodující zlom nasměroval vývoj následujících čtyřiceti let.

Dlouhodobá politická a následně ekonomická a ekologická devastace zanechala hluboké stopy. Následná revitalizace a rekonstrukce po roce 1989 vyžadovala nejen obnovu potenciální atraktivity prostoru pro zahraniční investory, ale i vybudování nové infrastruktury z hlediska vnitřního i vnějšího v souladu s napojením sekundárního středoevropského geoeconomického prostoru na primární západoevropský prostor (Hampl, 1996).

Transformace české ekonomiky a vůbec celé společnosti **po roce 1989** znamenala opět návrat k tradiční geopolitické i geoeconomické orientaci na západní Evropu (Kopačka, 2000). Jedná se o další přelomové období, které přineslo zásadní změny jak v politickém, tak v ekonomickém systému. Transformace proměnila vzhled měst, obcí, chování lidí, institucí a podniků. Změna poměrů však neznamenala pouze „otevření společnosti“, jednalo se i o kvalitativní proměnu faktorů podmiňujících vývoj (Hampl, 2005). Vedle řešení problémů zděděných z éry komunismu šlo i o sladění transformace s pokračujícím vývojem ve světě. Světové ekonomika se globalizuje, internacionalizace posiluje nadnárodní vazby a mění světový trh práce (Dicken, 1992). „ ČR je nejen typickým příkladem staré průmyslové oblasti, ale také země přeindustrializované za desetiletí „provýchodní“ orientace“ (Kopačka, 1996; str.219).

Deformovaná struktura československé ekonomiky, změny vnějších podmínek, především rozpad RVHP a přesměrování zahraničního obchodu na západní země, si vyžádalo radikální ekonomické reformy. Velkou zátěž nezbytné restrukturalizace představoval výrazný podíl průmyslu a zvláště těžby a strojírenství. Ztráta východních trhů po rozpadu RVHP, silná konkurence v zemích západní Evropy i změněná poptávka přispěly k silnému poklesu výroby na počátku transformace (Spěváček, 2002).

5.1. Transformace pardubického průmyslu v socialistickém období 1948-89

Po roce 1948 poznamenala Pardubice, stejně jako všechna další místa za železnou oponou, komunistická éra. Soukromé vlastnictví i soukromé aktivity byly zlikvidovány, hospodářství se orientovalo na těžký průmysl. Významné pardubické podniky byly znárodněny, strategické podniky s velkým množstvím zaměstnanců již v první vlně v roce 1945. Takovým podnikem byla i firma Josefa Prokopa synové – továrna na mlýnské stroje. Po znárodnění se jméno pardubického podnikatele již v názvu neobjevuje a vzniká národní podnik „Továrny mlýnských strojů“ (TMS). Stejný osud postihl všechny pardubické firmy. Telegrafia přechází na národní podnik Tesla Pardubice, na troskách Fantovy rafinerie vyrostl národní podnik „Pardubická rafinerie minerálních olejů“ (PARAMO) a chemické podniky v Semtíně byly začleněny do národního podniku Synthesia - chemické závody (Rychlíková, 2000). Tisíce lidí nacházely zaměstnání právě v těchto velkých rostoucích výrobních podnicích.

5.2. Transformace pardubického průmyslu po roce 1989

Po pádu totalitního komunistického režimu v roce 1989 se Pardubice začaly měnit k lepšímu. Obnovou krajského statutu se postupně rehabilituje dřívější tradiční význam Pardubic jako přirozeného regionálního centra jižní části východních Čech.

Hlavním procesem na počátku devadesátých let byla transformace zestátněných podniků na akciové společnosti. Přestože transformace ekonomiky po roce 1989 přinesla zánik některých podniků (Tesla, TMS) a řada dalších podstatně omezila výrobu a počet zaměstnanců (Synthesia), počet nezaměstnaných ve městě se nijak drasticky nezvýšil. Bylo to především díky prozíravé politice města, jehož vedení přišlo už počátkem 90. let s nápadem

založit poblíž letiště bezcelní zónu. Na šesti hektarech tak vzniklo svobodné celní pásmo, jediné v České republice, které výrobním a obchodním firmám nabízí montážní, skladovací i výrobní zázemí. V ročence City Invest Czech 2000 byly Pardubice vyhodnoceny mezi všemi krajskými městy republiky jako nejvhodnější pro investování.

6. Přímé zahraniční investice a jejich vliv na průmysl

6.1. Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice představují potenciál přeměny přílivu kapitálu, technologií a know-how ve zvýšení regionální ekonomické výkonnosti. Jejich příliv ilustruje přitažlivost regionu pro zahraniční investory a může podnítit navazující investiční aktivity a tím i další vytváření nových pracovních míst. Zahraniční investice podobně jako kvalifikovaná pracovní síla mají tendenci směřovat do již rozvinutých regionů s odpovídající infrastrukturou a nabídkou pracovních sil (Spěváček, 2002). Těmto tendencím odpovídá i příliv investic do Pardubic, které navazují na tradici průmyslové výroby ve městě a čerpají ze sociálně-ekonomické infrastruktury.

Přímé zahraniční investice (dále jen PZI) již trvale patří k významným nástrojům místního ekonomického rozvoje. Proto je o kvalitní zahraniční investory rostoucí zájem a mezi regiony probíhá tvrdá soutěž.

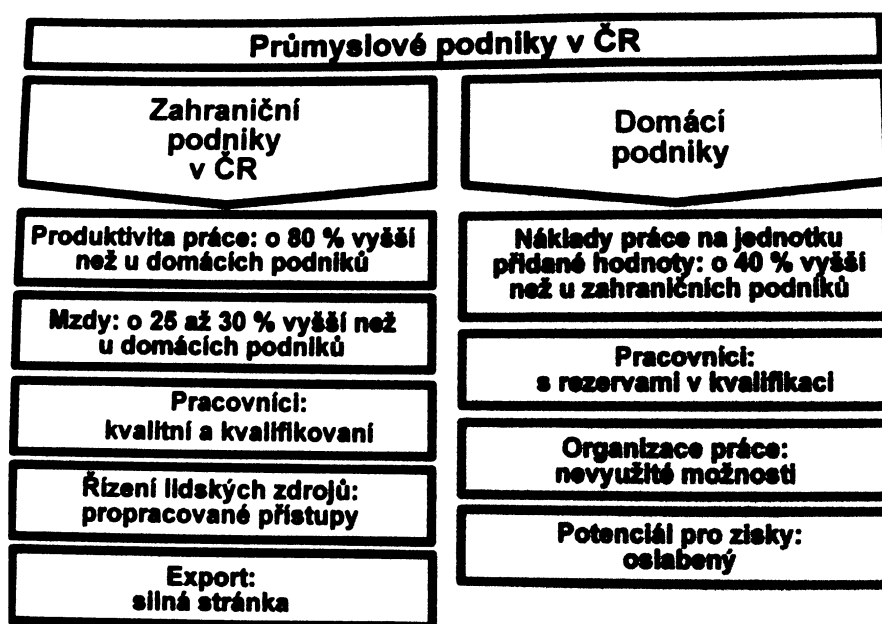
Základní **vymezení PZI** je možné shrnout do čtyř bodů (*zdroj: Přímé zahraniční investice, 2005*):

- jedná se o mobilní materiální investice zaměřené zejména do sektoru zpracovatelského průmyslu a strategických služeb (centra zákaznické podpory a sdílených služeb, expertní, řešitelská a servisní centra)
- investor je zainteresován na vlastnických právech a dlouhodobém rozvoji společnosti, do které investuje
- investorův vlastnický podíl na společnosti je větší než 10 %
- nezahrnují ani finanční operace ani rozvojové fondy a granty

- **Domácí vs. mezinárodní podniky**

Mezi domácími a zahraničními podniky jsou velké rozdíly v konkurenční schopnosti (viz obrázek průmyslové podniky ČR) a česká ekonomika se tak rozděluje na dvě části. Objem zahraničního kapitálu ve formě PZI, které Česká republika přitahuje, tvoří téměř čtvrtinu hrubých investic.

Obr.: Průmyslové podniky ČR

Zdroj: Potůček a kol. (2005)

6.2. Lokalizace investic

Důležitým rozhodnutím investora je lokalizace výroby v hostitelské ekonomice. Založení nového ekonomického subjektu označované jako investice na „zelené louce - greenfield“ umožňuje realizovat projekt přesně podle záměrů nadnárodní firmy.

Jiným typem investice na již existujícím objektu jsou tzv. investice na „hnědé louce - brownfield“. Tyto investice jsou zpravidla spojeny s rozsáhlými náklady do restrukturalizace. Brownfield obvykle vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční či jiné aktivity. Toto území je buď zcela opuštěné nebo nedostatečně efektivně využívané a zčásti nebo úplně ztratilo svou předchozí funkci. Většinou je zpustlé, zdevastované a má pravděpodobně ekologickou zátěž, což snižuje jeho atraktivitu pro další využití.

Výhody a nevýhody greenfield

výhody:

- řešení na míru
- 100% vlastnická kontrola
- bez nákladů na konverzi
- bez ekologického zatížení
- vlastní výběr managementu
- vlastní výběr pracovníků
- vlastní firemní kultura

nevýhody:

- obvykle dlouhá doba do spuštění výroby (prodloužená především o dobu nutnou k výstavbě nového závodu, najmutí a zaškolení pracovníků)
- administrativní překážky
- vysoké investiční náklady (nejde-li o nájem)
- představuje větší závazek
- budovy nemusí být snadno obchodovatelné

Zdroj: (Přímé zahraniční investice, 2005)

Výhody a nevýhody stávajících nefunkčních/nevyužívaných prostor (brownfields)

výhody

- okamžité nastěhování
- nižší cena, možnost pronájmu
- rychlé spuštění výroby (v ideálním případě)
- snadnější další případné stěhování

nevýhody

- pravděpodobnost špatné image
- vysoká pravděpodobnost potřeby rekonstruovat a modernizovat stavbu i služby
- vysoká pravděpodobnost potřeby odstranění ekologických zátěží
- pravděpodobnost skrytých překvapení, která mohou zvýšit náklady a zpozdit výrobu
- nevyřešené nebo skryté majetkové vztahy

Z hlediska regionálního rozvoje přináší **vstup investora** řadu pozitiv. Investor se v obci stává jedním z klíčových zaměstnavatelů, vytváří nová pracovní místa a snižuje nezaměstnanost. Z pracovní silou je spojena i zvyšující se kvalifikace zajišťující rostoucí produktivitu práce. Spolu s investorem přichází nové technologie, znalosti a zkušenosti, vytváří se konkurenční prostředí, které tlačí na rozvoj kvalitních dodavatelských služeb, stimuluje rozvoj infrastruktury a v neposlední řadě akumulace kapitálu pozitivně působí na místní ekonomický rozvoj.

Příchod investora však sebou přináší i negativní vlivy. Nevýhodou je, že většina investorů staví nové výrobní haly v nově vytyčených průmyslových zónách, čímž dochází k znehodnocování zemědělské půdy, města se neustále rozšiřují a obyvatelům ubývá volná přírodní krajina kolem města. Nová výroba v každém případě znamená zhoršení životních podmínek, například větší dopravní provoz, hluk, produkce odpadů, prašnost a vysoká koncentrace nově příchozích osob a zástavby. Naproti tomu existující výrobní budovy v centru města zůstávají opuštěny. Investoři argumentují tím, že jsou mnohdy nevyhovující a jejich rekonstrukce by byla dražší než nová výstavba. Řešením by mohlo být využití těchto objektů pro sektor služeb a obchodu.

„Za **hlavní lokalizační faktory**, které ovlivňují lokalizační rozhodování nadnárodních firem, jsou v současnosti považovány na národní úrovni zejména makroekonomická a politická stabilita, úroveň cenové hladiny a tržní potenciál, na regionální úrovni pak dostatek pracovních sil s odpovídající kvalifikací, dostatek a výhodná cena pozemků, kvalita infrastruktury, blízkost vědecko-výzkumné základny, kvalita životního prostředí v nejširším slova smyslu, dopravní spojení, průmyslová tradice apod. Význam těchto faktorů se liší především podle hlavního motivu, který vede investora k rozhodnutí o investici“ (Blažek, Uhlíř, 2002, str. 63).

Požadavky firem, o jejichž získání regiony mezi sebou soutěží, se tedy stávají dominantními. „K získání konkurenčních výhod je nejprve třeba velmi pozorně zjišťovat

a předvídat potřeby firem-investorů a následně k těmto potřebám přizpůsobit místní podmínky“ (PZI-Příručka pro místní samosprávu, 2005).

6.3. Investiční pobídky

Českým i zahraničním investorům bez rozdílu je nabízena možnost získat investiční pobídky, jejichž smyslem je podporovat zavádění nebo rozšiřování výroby v oblasti zpracovatelského průmyslu a projekty v oblasti strategických služeb a technologických center.

Systém pobídek v ČR funguje od roku 1998. Investoři zavádějící novou výrobu nebo rozšiřující stávající výrobu v oblasti zpracovatelského průmyslu mohou v případě investice vyšší než 100 mil. Kč získat investiční pobídky podle Zákona o investičních pobídkách č. 72/2000 Sb.

Pobídky mají **čtyři základní formy**:

- desetileté daňové prázdny nebo částečné slevy na dani právnických osob
- dotace na pracovní místa
- dotace na školení a rekvalifikaci
- poskytnutí pozemků za výhodnou cenu.

Konkrétně jde však o zvýhodnění velkých zahraničních firem prostřednictvím investičních pobídek. Tyto pobídky v podání agentury CzechInvest se teoreticky týkají všech podniků, bez rozdílu původu. V praxi se však zhruba z 80 procent týkají zahraničních firem. Proč? Jen ty bývají dostatečně veliké a na pobídky „dosáhnou“. Vytváří se tak prostředí, které odměňuje velké a trestá malé (Kohout, 2006).

6.4. Předpoklady rozvoje PZI ve městě Pardubice

Mezi nejdůležitější faktory, které podle mého názoru ovlivní rozvoj PZI v pardubickém regionu, patří:

- přítomnost dodavatelů
- zlepšení dopravní infrastruktury
- dostupnost pracovních sil
- a nabídka vhodných ploch.

Značnou úlohu může sehrát pomoc zahraničních firem při hledání nových partnerů mezi českými dodavateli. Zvýšení informovanosti o českých dodavatelích ve sféře zpracovatelského průmyslu a dodávky pro nadnárodní firmy by úroveň domácích dodavatelů zvýšily. Pozitivní vliv bude mít pro pardubický průmysl dokončení výstavby dálnice D11. Existence mezinárodního letiště v blízkosti průmyslové zóny představuje významný předpoklad pro další příliv zahraničních investic nejen do města Pardubice, ale do celého pardubického regionu.

Základním předpokladem rozvoje je i dostatek pracovníků s požadovanou kvalifikací. V poslední době se však ukazuje, že pracovníků určitých profesí je nedostatek. Zahraniční investoři berou v úvahu i fakt, zda právě pracovníci s požadovanou kvalifikací jsou na místě k dispozici. Vzdělávací soustava by tedy měla odpovídat potřebám podniků. Důležitá je spolupráce vzdělávacích institucí, v případě Pardubic zejména Univerzity Pardubice, orgánů místní správy a samosprávy.

S ohledem na omezený rozsah bakalářské práce se budu dále věnovat pouze konkrétnímu případu zahraničních investic na lokální úrovni – tedy ve městě Pardubice, které představuje průmyslová zóna Pardubice (kapitola 8.1.).

7. Lokalizační rozhodování investorů – dotazníkové šetření

Lokalizační rozhodování investorů mně pomohl lépe pochopit krátký dotazník (viz Příloha H), který jsem rozeslala investorům působících v areálu průmyslové zóny Pardubice. Hlavní otázky, které jsem jim položila, jsou:

- co vedlo k jejich rozhodnutí investovat v průmyslové zóně Pardubice
- co od svých investic v PPZ očekávají
- jaké lokalizační faktory jsou pro investory podstatné
- na jaké úrovni shledávají základní lokalizační faktory pardubické zóny
- jaké nedostatky by zlepšili.

Z tohoto šetření vzešly zajímavé poznatky o lokalizačních požadavcích a nárocích investorů. V první otázce na rozhodnutí o lokalizaci v pardubické průmyslové zóně se vyskytovalo *umístění s ohledem na odběratele* a to zejména u investorů zaměřených na výrobu automobilových komponentů. Tito investoři tedy zvolili prostor Pardubic vzhledem

k dostupnosti do center automobilového průmyslu u nás – Škoda Auto a.s. v Mladé Boleslavi a nový závod u Kolína TČPA. Zajímavé závěry jsem vyhodnotila z otázek tři a čtyři, které byly zaměřeny na **důležitost lokalizačních faktorů** obecně a konkrétně na **jejich úroveň v zóně Pardubice**. Investoři neshledávají pro lokalizační rozhodnutí podstatným dostatek kvalifikovaných sil, kvalitní infrastrukturu a neohlíží se ani na tradici průmyslové výroby. Větší důraz kladou na životní prostředí a při lokalizaci se řídí zejména dostatkem a výhodnou cenou pozemků, spolu s blízkostí vědecko-výzkumné základny. Většina investorů tedy chce využít nízkých vstupních nákladů i nízkých nákladů na nekvalifikovanou pracovní sílu vykonávající dělnické práce v třísměnném provozu. Odpovídá to tomu, co investoři od svých investic (nejen) v pardubické průmyslové zóně očekávají – návratnost investic a zisk.

Existence *Univerzity Pardubice* a plánovaný projekt *TechnoPark*, to jsou důvody, proč **investoři hodnotí na výbornou vědecko-výzkumnou základnu pro pracoviště v průmyslové zóně. Dostupnost kvalifikovaných pracovníků, kvalitu infrastruktury a průmyslovou tradici města hodnotí jako průměr. Horší shledávají kvalitu životního prostředí a úplně nejsou spokojeni ani s výší ceny pozemků.**

Poslední otázku jsem pokládala za účelem zjištění, co by sami investoři v prostoru průmyslové zóny Pardubice vylepšili, nebo co pokládají za nedostatečné. Zjistila jsem, že **za největší úskalí považují lokální napojení průmyslové zóny na město a okolní obce**. Návrhy se konkrétně týkaly hromadné osobní dopravy do průmyslové zóny, která by zajišťovala pravidelnou a frekventovanější dopravu zaměstnanců. S dopravou souviselo i připojení cyklistických stezek v areálu zóny na síť cyklistických stezek ve městě, které zatím chybí.

8. Případová studie pardubického průmyslu

8.1. Průmyslová zóna Pardubice

V posledních několika letech došlo v celé ČR k prudkému nárůstu počtu tzv. nových průmyslových zón (Viturka, 1998) (viz Příloha I). Při budování průmyslových zón pro investory záleží především na dobré spolupráci s obcemi, které nabízejí již připravené pozemky včetně infrastruktury. Dobrá průmyslová zóna musí mít dobré napojení na síť hlavních silnic, popřípadě přímo na dálnici, výhodou je blízkost letiště i železnice. V ČR byla jednou z prvních průmyslová zóna Borská pole v Plzni na místě bývalého vojenského letiště

v jižní návaznosti na rozsáhlý průmyslový areál Škodovky. Vznikla ještě předtím, než stát začal tuto činnost dotovat. Dnes patří mezi obce s dobře napojenými pozemky např. Kladno, Pardubice, Liberec, Brno. Kromě pozemků je pro investory důležité celkové prostředí a život ve městě.

Průmyslová zóna Pardubice je lokalitou připravenou pro okamžitý vstup investora, disponuje příslušnou technickou infrastrukturou a nabízené pozemky jsou ve vlastnictví města Pardubice. V roce 2003 získala pardubická zóna podporu agentury CzechInvest a následně akreditaci.

▪ **Budování průmyslové zóny**

Vzhledem k historii průmyslu vznikl právě v Pardubicích v roce 1995 záměr vybudovat novou průmyslovou zónu. Za tímto záměrem byla vybrána lokalita s bezcelní zónou, kde nebyl problém se získáváním pozemků. Zpočátku bylo vykoupeno 50 hektarů, v současnosti se průmyslová zóna rozkládá již na 75 hektarech. Město mělo zprvu představu, že síť vybuduje až po příchodu prvního investora podle jeho požadavků. Tato idea se ovšem ukázala jako chybná, jelikož velcí investoři, kteří o novou průmyslovou zónu projevíli zájem, nakonec raději investovali tam, kde již byly inženýrské sítě hotové. Proto se v roce 1998 započalo s projektováním veškerých inženýrských sítí předem. Po vybudování základní infrastruktury se městu jednalo s novými investory snáze.

Prvním velkým investorem, který vyjádřil konkrétní zájem, byla tchajwanská společnost Foxconn, jeden z největších světových výrobců osobních počítačů, vyrábějící takové značky jako Compaq, IBM, Dell, Apple a HP. Pro tuto společnost se však ukázalo výhodnější a rychlejší zakoupit v Pardubicích areál zkrachovalé společnosti HTT Tesla, v jejichž výrobních halách zahájili v roce 2000 výrobu PC IMAC pro IBM a PC Compaq.

▪ **Technické parametry průmyslové zóny:**

Rozloha:	75ha, možný rozvoj na 150
Vlastnictví: pozemků	Statutární město Pardubice
Využití:	lehká průmyslová výroba, výrobní služby, strategické služby, technologická centra, výzkumná a vývojová centra, logistika
Inženýrské sítě:	elektrina, plyn, pitná voda, užitková voda, digitální telefonní linky

Dopravní napojení:

Blízkost dálnice, letiště a říčního přístavu bude mít nepochybně pozitivní vliv na další rozvoj pardubické průmyslové zóny (viz Příloha J). V areálu průmyslové zóny jsou postaveny cyklistické stezky. Až do průmyslové zóny je přivedena městská hromadná doprava a v roce 2001 byla dokončena i protipovodňová ochrana celého území.

Pozemky navazují na Free Zone Pardubice, svobodné celní pásmo, jehož výhod využívá v současné době několik výrobních a obchodních firem. Výhodou pro budoucí investory je možnost rozšíření bezcelního režimu na další pozemky o rozloze až 34 ha. Jedná se o jedinou bezcelní zónu v České republice, která má montážní, skladovací i výrobní zázemí (Průmyslové nemovitosti Pardubického kraje, 2002).

Předností pardubické průmyslové zóny je i to, že leží na okraji krajského města, jež poskytuje kvalitní sociální, kulturní i sportovní zázemí. Je zde kvalifikovaná pracovní síla, především v oblasti elektrotechnického, chemického a strojírenského průmyslu. Pardubice se pravidelně umísťují na předních místech žebříčku, které pro zahraniční investory každoročně sestavuje *Prague Business Journal*. V několika posledních letech byly oceněny jako nejlepší město v České republice při hodnocení zdatnosti a kompetentnosti radnice při jednání s investory a při hodnocení podnikatelského klimatu ve městě. Výhodou města je i připravenost místních vzdělávacích institucí (City Incest Czech, 2003).

▪ Místní pobídky a výhody

- poskytnutí investičně připraveného území za symbolickou cenu (lokalita průmyslové zóny)
- granty na vytvoření nových pracovních míst
- granty na školení a rekvalifikace
- možnost využití bezcelního pásma
- výhodná poloha v rámci České republiky a dobrá dopravní dostupnost
- existující infrastruktura (mezinárodní letiště první kategorie, mezinárodní železniční koridor, plánované napojení na dálnici D11, výstavba říčního přístavu na řece Labi)
- kvalifikovaná pracovní síla, především v oblasti elektrotechnického a chemického průmyslu
- profesionální přístup zástupců města

- kvalitní sociální, kulturní a sportovní zázemí města:
 - připravenost místních vzdělávacích institucí na výuku cizích jazyků od základních škol (certifikát Unesco) až po Univerzitu Pardubice
 - přítomnost zahraničních institucí: British Council, Alliance Francaise, Goethe Institut
 - vytipované lokality pro bydlení
- **Investoři**

V současné době se v průmyslové zóně koncentruje šest zahraničních investorů (viz tab.10 a Příloha L+M). Prvním úspěšným projektem byla investice společnosti *Matshushita*, která vyrábí spotřební elektroniku známou ve světě i u nás pod značkou Panasonic. Zájem o průmyslovou zónu Pardubice projevil v roce 2000 a po soutěži s dalšími průmyslovými zónami v Polsku, Maďarsku, Německu i v České republice podepsala v roce 2001 s městem Pardubice smlouvu o prodeji 14ha pozemků. Podle náměstka primátora Ing. Michala Koláčka investor nezískal pozemky za symbolickou cenu, jak je dnes obvyklé, ale zaplatil zhruba takovou cenu, jakou do výkupu a zainvestování pozemků vložilo město. Je to již druhý investor v oblasti elektrotechniky (první Foxconn – brownfield investice). Město Pardubice se bude společně s Univerzitou Pardubice do budoucna snažit o vybudování elektrotechnické fakulty, která by umožnila navázat na dřívější bohatou tradici elektrotechnického průmyslu v Pardubicích.

Japonská společnost *Toyoda Koki Automotive Czech Republic* zahájila výstavbu výrobního závodu v pardubické průmyslové zóně v květnu roku 2003 a dokončila ji v únoru 2004. V současné době od 15.2.2006 se společnost sloučila s firmou Koyo Company. Vznikla nová globální společnost – JTEKT Company.

V prosinci 2004 začala s výstavbou výrobního areálu na desetihektarovém pozemku další automobilová firma *Ronal CR* a výroba by měla být zahájena nejpozději počátkem roku 2007. V současné době probíhá zkušební provoz další japonské společnosti *Kyb Manufacturing Czech*.

Mezi nově plánované investice v areálu průmyslové zóny patří developerský projekt společnosti *CTP Invest*, jehož záměrem je výstavba nájemních hal pro menší investory (inkubátory, „startovací“ haly) na pozemku o rozloze 8,5ha.

Dalším rozvojovým projektem pod záštitou Univerzity Pardubice, Krajského úřadu a společnosti Free Zone Pardubice je výstavba vědecko-technologického parku tzv. *TechnoPark Pardubice*, který by se měl stát v budoucnu centrem strategických služeb,

vývoje a výzkumu při celkové investici 750mil. Kč (Program rozvoje Pardubického kraje, 2005).

Tab.8: Zahraniční investoři

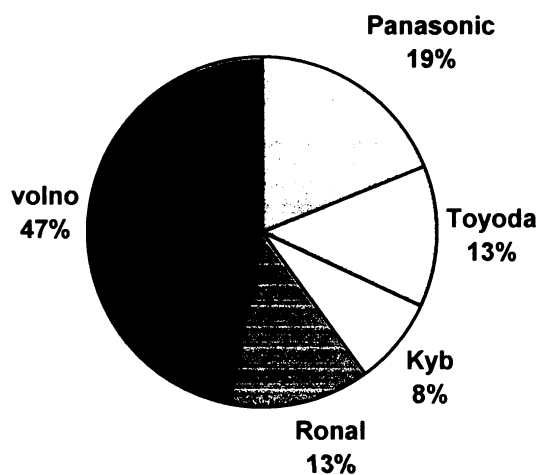
Investor	rok zahájení výroby	plocha v PPZ (ha)	výše investice	počet pracovníků	výrobní program	hlavní odběratelé
Foxconn CZ	2001	x	1,8 mld.	2 500	výroba počítačů a pc příslušenství	Apple, IBM, Compaq, Dell, HP
Panasonic	2002	14	3,2 mld.	1 200	mobilní telefony a autoradia	Matsushita Germany (PASD) - Honda, Audi, VW, Toyota
Toyota	2005	10	1,75 mld.	285	komponenty pro osobní automobily	automobilky západní a střední Evropy, TPC Kolín
Kyb	2006	6	600 mil.	200	komponenty pro osobní automobily	automobilky západní a střední Evropy, TPC Kolín
Ronal	2007	10	2 mld.	550	komponenty pro osobní automobily	automobilky západní a střední Evropy

Připravované projekty: CTP Invest ; TechnoPark Pardubice

Pozn.: Foxconn CZ – brownfield investice v areálu bývalé HTT Tesla

Zdroj: CD-ROM- City industrial zone Pardubice

Graf 6: Využití ploch v průmyslové zóně Pardubice

Zdroj: viz tab.8

Získání investorů je pro Pardubice nesporným přínosem, výrazně se sníží nezaměstnanost a za prací budou moci dojíždět i obyvatelé okolních obcí. Na druhou stranu se jedná o velké objekty v nové průmyslové zóně, která zabrala dosud velkou část volné krajiny a zemědělské půdy na východním okraji Pardubic. S rozšiřováním výroby v průmyslové zóně také bude nutné urychlit dostavbu obchvatu města pro zajištění dobrého dopravního spojení, což opět znamená zhoršení života obyvatel těch částí města, kudy plánovaný obchvat povede. Především ubude míst, kam mohli lidé chodit do přírody a Pardubice budou o kus dál k přeměně ve velké průmyslové město.

8.2. Synthesia a.s

Společnost Synthesia, a.s. je špičkovým výrobcem v oblasti kvalifikované chemie v České republice na území města Pardubice. Více než osmdesátiletou tradici výroby spojuje s novými technologickými postupy a vědeckými poznatky. Výrobní program společnosti zahrnuje obzvláště organické a anorganické chemikálie, deriváty celulózy, barviva a pigmenty. Výroba je směřována převážně pro export.

V minulosti byla však Synthesia spíše nechvalnou stránkou Pardubic. Těžké havárie ve výrobních nitroglycerínu a trhavin VCHZ Synthesia, jakož i četné další průmyslové výbuchové havárie byly součástí života ve městě. Nevhodné bylo i umístění chemického závodu na severozápadní okraj města, odkud byly všechny zdroje znečištění ovzduší hnány větrem nad město, nad kterým vznikaly rudé oblaky s vysokou koncentrací SO_2 a NO_x .

V současné době je prioritou Synthesie naprostá bezpečnost výroby a maximální důraz na ochranu životního prostředí. Tento postoj podniku se projevuje i na vztahu s veřejností, kdy se vytratil negativní postoj k působení Synthesie ve městě. Naopak významná část prostředků závodu směřujeme také do podpory sportovních aktivit a charitativních projektů v pardubickém regionu (zdroj: <http://www.synthesia.cz>).

▪ Historie vzniku společnosti

Vznik samostatné Československé republiky 28. října 1918 vyvolal požadavek vybudování moderní armády, nezbytné pro zajištění suverenity nového státu. Jako nezbytné se za složité politické situace ukázalo i současné budování obranného průmyslu, schopného zajistit potřeby vlastní armády. Výroba výbušnin, která je nesporně důležitou součástí obranného průmyslu je nezbytná pro zajištění potřeb každé moderní armády. Skutečnost, že

na území nově vzniklého státu byla výroba výbušnin rozptýlená v řadě malých firem a z velké části v rukou zahraničního kapitálu, vedla po řadě složitých jednání, vedených již od roku 1919 k rozhodnutí vybudovat novou továrnu na výrobu výbušnin. Roku 1920 byla založena „**Československá akciová továrna na látky výbušné**“. Pro výstavbu závodu byla vybrána lokalita v Semtíně u Pardubic, kde byla na ploše 435ha zahájena výroba továrních budov. V letech 1922-24 byla postupně zahájena výroba černého prachu, průmyslových trhavin, nitroglycerinu, tritolu, nitrocelulózy a bezdýmných prachů. V roce 1928 byla započata výstavba sesterského závodu Synthesia – výroba anorganických surovin nezbytných pro výrobu výbušnin. Tento závod vyráběl kyselinu dusičnou a sýrovou, čpavek a další produkty na této bázi. Ve 30.letech uvádí Synthesia na trh i průmyslová hnojiva. Roku 1934 byla Československá akciová továrna na látky výbušné v Semtíně přejmenována na Explosia a.s.

V roce 1958 došlo ke spojení chemických výroby Explosia a Synthesia a vzniká národní podnik *Východočeské chemické závody (VCHZ) Synthesia*. V roce 1990 se obnovuje používání názvu Explosia pro „Závod 05 – zvláštní výroba“ v rámci VCHZ n.p.

▪ **Transformace společnosti Synthesia a.s.**

Transformací v roce 1994 vzniká akciová společnost Synthesia. O čtyři roky později je založena společnost Explosia a.s. jako dceřinná společnost Synthesia a.s. (Synthesia, 2000).

V roce 1999 se Synthesia začleňuje do uskupení Aliachemu jako odštepny závod Synthesia. Majoritními vlastníky Aliachemu se v roce 2001 stávají společnost Agrofert a Unipetrol. Explosia přechází pod Aliachem jako jeho dceřinná společnost.

V roce 1998 byl spuštěn proces restrukturalizace, ve smyslu nákladové i organizační, který měl směřovat k posílení konkurenceschopnosti prosperující výroby průmyslové chemie. Restrikce se týká zejména počtu zaměstnanců, jejichž pokles způsobuje i postupné vyčleňování doplňkových úseků služeb (prádelna, čistička odpadních vod, část silniční dopravy...). Významnou organizační změnou v rámci podnikatelského seskupení byla fúze společnosti Ostacolor a.s. a zároveň transakce prodeje zbytkového podílu ve společnosti Explosia a.s. Tato transakce znamenala úplné dokončení projektu, vyčlenění výrobního segmentu výbušnin a střeliv ze seskupení společnosti Aliachem a.s.

Poslední událostí je k 1.4.2006 zánik organizační složky Aliachem a.s., o.z. Synthesia a obchodní název společnosti se mění z Aliachem a.s. na Synthesia, a.s. (viz Příloha N). Tato změna představuje návrat k tradičnímu názvu firmy, korespondujícímu s ochrannou známkou

Synthesia. Návrat k původnímu názvu znamená mimo jiné i srozumitelnější komunikaci značky především na světových trzích.

Dnešní Synthesia je moderním průmyslovým závodem, který se rozprostírá na ploše cca 785ha. V závodě se nachází více jak tisíc výrobních i nevýrobních budov, které spojuje 200km vnitřních silnic. Železniční síť závodu má 75km.

▪ Vývoj zaměstnanosti

Synthesia ovlivňuje pardubický region hlavně tím, že zaměstnává velký počet lidí z tohoto regionu. Tím ve velké míře zvyšuje zaměstnanost, resp. snižuje nezaměstnanost, pozitivně působí na sociální klima v regionu a na jeho ekonomickou sílu. V rámci restrukturalizace lidských zdrojů však došlo během posledních deseti let k výraznému snížení stavu zaměstnanců o více jak 40 %.

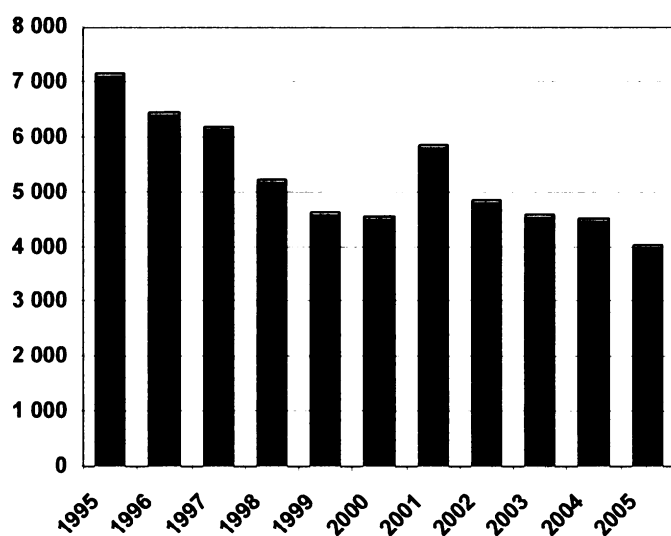
Tlak na snižování nákladů se projevil i ve finančním zajištění vzdělávání zaměstnanců (viz tab.9).

Tab.9: Vývoj počtu pracovníků

rok	celkem	kvalitativní struktura %			
		ZŠ	Vyuč	SŠ	VŠ
1995	7 156	14,8	53,9	23,1	8,2
1996	6 425	14,2	49,7	27,9	8,2
1997	6 161	14,4	50,5	28,1	7,0
1998	5 221	13,4	51,0	28,4	7,2
1999	4 597	12,5	49,9	30,0	7,6
2000	4 558	8,7	53,2	30,4	7,7
2001	5 857	8,6	54,1	30,1	7,2
2002	4 841	10,1	53,1	29,7	7,1
2003	4 575	9,7	56,3	26,1	7,9
2004	4 489				
2005	4 019				

Zdroj: Výroční zprávy Synthesia a.s. ; 100nej ...

Graf 7: Vývoj počtu pracovníků

Zdroj: viz tab. 9

▪ Vývoj tržeb

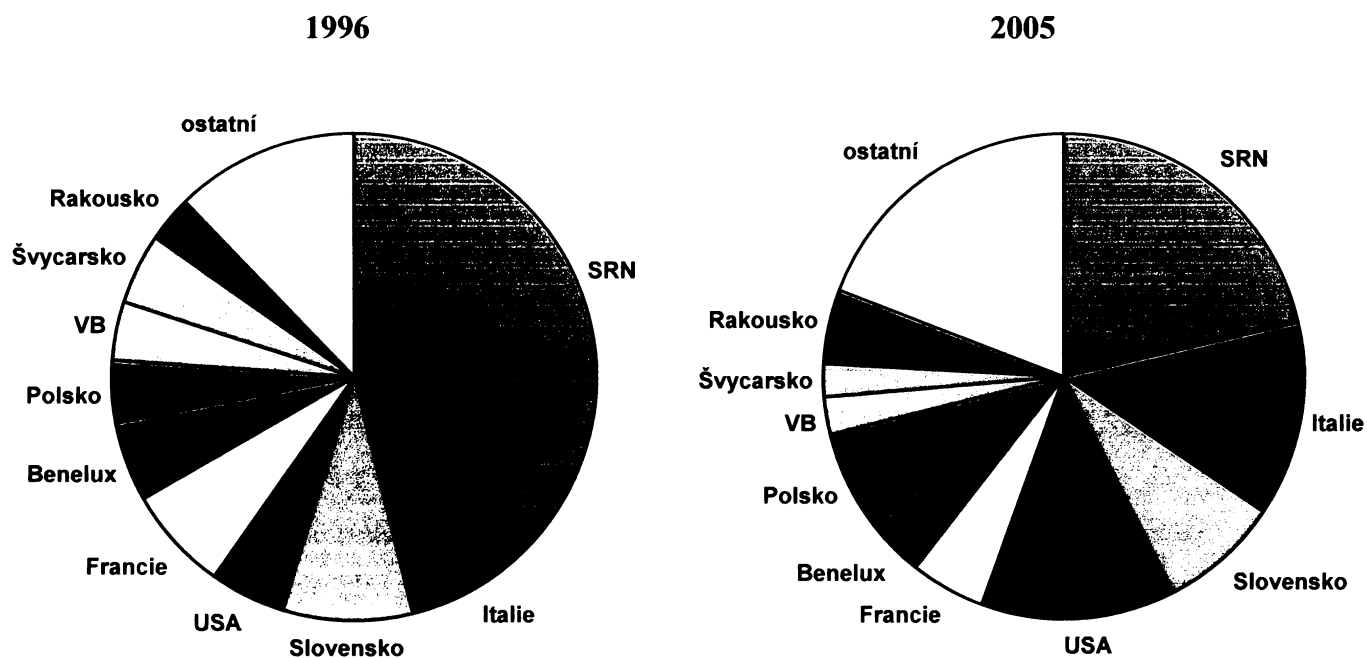
Klesající tendence v oblasti tržeb společnosti je způsobena zejména probíhající restrukturalizací společnosti, kdy v období od roku 2001 do roku 2002 byly vyčleněny různou formou některé významné provozy či části podniku (za nejvýznamnější změnu lze považovat vyčlenění VOJ Explosia formou části podniku v průběhu roku 2002) či zastaveny některé neefektivní výroby (zejména výroba hnojiv). Vzhledem k tomu, že společnost dlouhodobě realizuje téměř polovinu své produkce na zahraničních trzích (v roce 2003 činil podíl exportu na celkových tržbách 46 %), značný vliv na vývoj tržeb má vývoj směnného kurzu koruny. Obecně lze konstatovat, že prakticky ve všech oborech podnikání se společnost setkává s neustále sílící konkurencí, nejmarkantnější je tento vliv v oblasti barviv a pigmentů. Tržní prostředí je v této oblasti mimořádně silně ovlivněno konkurencí dodavatelů z oblasti Asie.

Tab.10: Hlavní exportní teritoria Synthesia a.s.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
SRN	37,6	30,1	24,9	24,5	23,9	23,6	23,3	23,4	20,4	21,4
Italie	8,5	8,3	9,8	9,2	7,5	6,6	8,4	10,9	11,6	13,1
Slovensko	8,5	8,7	8,2	9,4	11,6	13,7	12,5	10,5	7,7	8,0
USA	5,0	7,3	8,1	7,5	7,3	7,0	8,5	7,7	11,9	13,0
Francie	7,0	4,5	7,9	5,0	2,7	1,8	2,1	1,8	4,2	5,0
Benelux	5,3	7,2	6,9	5,8	4,8	4,2	4,5	5,8	6,4	4,0
Polsko	4,2	4,8	6,8	7,9	9,3	9,7	9,7	7,7	5,7	6,7
VB	3,8	3,9	5,3	5,1	4,7	4,4	4,8	3,8	4,0	2,5
Švýcarsko	4,7	4,5	4,2	6,7	7,9	8,3	8,2	9,3	8,0	2,0
Rakousko	3,3	4,1	3,6	3,9	4,5	4,7	4,0	4,6	3,7	5,0
ostatní	12,1	16,6	14,3	15,0	15,8	16,0	14,0	14,5	16,4	19,3

Zdroj: Výroční zprávy Synthesia a.s.

Graf 8: Teritoriální struktura tržeb Synthesie a.s. za rok 1996 a 2005

Zdroj: viz tab.10

8.3. Tesla Pardubice

V roce 1919 byla v Praze založena *akciová společnost Telegrafia*, vyrábějící telefonní ústředny a telefonní přístroje. Kvůli zvyšující se poptávce po telefonních ústřednách se však v roce 1921 přesouvá společnost do Pardubic, kde nachází vyhovující výrobní prostory při trati Praha-Česká Třebová, levnější pracovní sílu i dostatek bytů pro pracovníky. Postupně se společnost začala přeorientovávat na nově vznikající obor – radiotelegrafii. Produkce se postupně rozrůstala o vývoj rozhlasových komponentů a rentgenových přístrojů. Rok 1939 znamenal pro Telegrafii vrchol jejího vývoje, neboť byla schopna všestranně technicky i kapacitně zajistit jakékoliv požadavky státní správy i tehdejších podnikatelů na úrovni tehdejší techniky v oboru

V průběhu 2.světové války překonává Telegrafii obtížné podmínky hospodářských, materiálních a sociálních poměrů, přebírá i další nucené výroby pro německé elektrotechnické závody. Vojenská výroby vnesla do podniku zcela nové technologie a byla zde zřízena i výroba obrazovek.

V roce 1945 se stala hned v první vlně znárodnění *TESLA národním podnikem* – slaboproudé a radiotechnické závody se sídlem v Praze. Zároveň byla obnovena výroba radiopřijímačů - jejich produkce stále stoupala s rostoucím zásobováním sovětské armády.

Důležitým mezníkem se stává rok 1961, kdy je podnik n.p. Tesla Pardubice pověřen řízením všech n.p (mimo n.p. Tesla Hloubětín), které měly v Československu ve výrobním programu výrobu přístrojů v oboru radiotechniky a elektroniky.

Tesla Pardubice do roku 1989 vyráběla převážně vojenskou techniku. Mezi nejznámější a dnes již legendární výrobky patří zejména pasivní radiolokátor TAMARA. Tento systém se právem zapsal do dějin, protože je jediným systémem, který ostře konkuruje americkému systému AWACS.

Po listopadu 1989 následuje rychlý rozpad integračního seskupení RVHP a prudký celosvětový pokles poptávky po vojenské produkci. S otevřením hranic a dovozem renomovaných vyspělejších elektrotechnických výrobků ztrácí československá elektrotechnická výroba vlivem několikaleté zaostalosti monopolní postavení na domácím trhu a stejně tak i v ostatních zemích, kam byla dříve naše elektrotechnika vyvážena. V Tesle Pardubice se začalo uvažovat jak a s jakými výrobky získat přístup na nové trhy.

Vláda se rozhodla podnik v roce 1993 zprivatizovat ve prospěch společnosti *HTT* (High Technology Transfer) -Group Praha. Společnost se zavázala pokračovat v Pardubicích

v tradiční výrobě, na kterou měla zajišťovat odbyt. Stále větší problémy, kdy se nedařilo najít odbyt pro vojenské komponenty, vedly k neschopnosti plnění závazků podniku a v roce 1998 vstupuje HTT Tesla do konkurzu. O prostor areálu má zájem tchajwanská společnost **Foxconn CZ**, jejíž zástupci hledali v ČR vhodné místo pro zahájení výroby osobních počítačů. Ihned po převzetí podniku začala přestavba areálu. Foxconn nemá zájem o výrobní program Tesly. Velkým kladem působení Foxconnu v Pardubicích jsou „brownfieldové“ investice do rekonstrukce areálu a vybavení závodu, naopak zápor je to, že došlo k degradaci celé elektrotechnické výroby a vývoje v Pardubicích na manuální montáž počítačů z dovezených komponentů, na které stačí zaučení dělníci a celá firma je pod striktním vedením cizinců.

Výroba radiolokační techniky však v Pardubicích zůstala, když know-how na jejich výrobu od bývalé Tesly Pardubice odkoupila společnost ERA s.r.o.

9. Závěr

Ve své práci jsem hodnotila průmysl jako hospodářské odvětví, které mělo významný vliv na rozvoj města Pardubice.

Čtyřicetiletý vývoj v socialistickém období 1948-1989 znamenal etapu hlubokých změn a deformací, které zanechaly výrazné stopy nejen v zaměření a struktuře průmyslu, ale v celém prostorovém uspořádání pardubického sídelního prostoru. Přesto si průmysl v Pardubicích zachoval významnou roli v celostátním a v mnoha směrech i mezinárodním měřítku. Tradice nastartované v období průmyslové revoluce si zachovaly svou životaschopnost a ve vazbě na mnohé lokalizační výhody, lákají do prostoru Pardubic další průmyslové aktivity, které díky otevření se globálnímu světu přicházejí ze zahraničí.

Vycházela jsem z předpokladu, že ***hlavními faktory pro příliv nových investic do prostoru Pardubic jsou především geografická a geodopravní poloha, tradice průmyslu, kvalifikované pracovní síly a vědecko-výzkumná základna v podobě Univerzity Pardubice.*** Šetření mezi investory však ukázalo poněkud odlišné výsledky.

Rozhodnutí investora o lokalizaci se řídí hlavně ekonomickými aspekty. Na jejich základě investor využívá především nízkých vstupních nákladů. Jedná se zejména o ***dostatek a výhodnou cenu pozemků, umístění výroby s ohledem na odběratele*** a o ***minimalizaci dopravních nákladů.*** Za další ***důležitý lokalizační faktor pro průmyslovou zónu považují investoři fungující vědecko-výzkumnou základnu*** (Univerzita Pardubice), kterou má výhledově posílit plánovaný projekt TechnoParku. ***Investoři nepovažují*** - pro nás možná poněkud překvapivě - ***za podstatný faktor tradici průmyslu v místě lokalizace, ani dostatek kvalifikovaných pracovních sil.*** Pro produkci komponentů ve výrobních halách stačí zaučení dělníci. Především elektrotechnický průmysl tak v Pardubicích degradoval spíše na pouhou montáž. Tento trend je bohužel v současné etapě silně rozšířen v celém průmyslu v Česku (např. automobilový). Proto jsou pro budoucnost důležité investiční záměry typu TechnoPark, tj. přilákání investic do vědecko-výzkumných projektů, které by měly přinést sofistikovanější aktivity.

Průmysl v Pardubicích se nemohl vyhnout základním tendencím a vlivům, které přinášel předchozí vývoj společnosti a hospodářství. Vývoj v transformaci po roce 1989 je směsicí útlumu a zániku, využití pozitivní setrvačnosti, tradice a zkušeností, ale zejména nových investičních záměrů. I v době opožděné deindustrializace a terciarizace zůstává průmysl v Pardubicích důležitým a dynamicky měnícím se hospodářským odvětvím, které prokazuje

svůj rozvojový potenciál a schopnost adaptace na epochální změny podmínek v globalizačním procesu. Pardubice i nadále patří mezi města s vysokým potenciálem ekonomického rozvoje založeném na průmyslu s vazbami na evropský a světový průmysl.

Literatura:

- Blažek, J., Uhlíř, D. (2002): *Teorie regionálního rozvoje- nástin, kritika, klasifikace.* Karolinum, Praha
- Dicken, P. (1992): *Global shift: the internationalisation of economic activity.* Paul Chapman Edition Ltd., London
- City Incest Czech 2003-2004. Prague Business Journal s.r.o., Praha 2003
- Hampl, M. (2005): *Geografická organizace společnosti v ČR: Transformační procesy a jejich obecný kontext.* DemoArt, Praha
- Hampl, M., kolektiv (1996): *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice.* DemoArt, Praha
- Hampl, M., Gardavský, V., Kühnl, K. (1987): *Regionální struktura a vývoj systému osídlení v ČR.* Univerzita Karlova, Praha
- Häufler, V. (1966): *Changes in the Geographical Distribution of Population in Czechoslovakia.* Academia, Praha
- Kohout, P. (2006): *Mnoho investic málo užitku.* [online]. cit. 2006-05-21, dostupný z [www: <pavelkohout.blogspot.com >](http://www.pavelkohout.blogspot.com)
- Kopačka, L. (2000): *Transformation of the Czech society and economy and energy industry.* Acta universitatis Carolinae - Geographica, No.1, pag. 39-59
- Kopačka, L. (1996): *Regionální aspekty transformace ekonomické sféry- Strukturální změny ekonomiky se zvláštním zřetelem k průmyslu.* In: Hampl, M., kolektiv: *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice.* DemoArt, Praha, s.219-238
- Kopačka, Ludvík (1994): *Český průmysl ve víru změn.* Geografické rozhledy, 93-94, č.1, ČGS, Praha, s. 5-9
- Kopačka, L. (1992): *Změny v geografickém rozmístění československého průmyslu 1962-1988.* Sborník České geografické společnosti 97, č. 3, Praha, s. 152-170.
- Mareš, J. (1980): *Průmyslové regiony ČSR.* Praha, Academia, 82 s.
- Mareš, J. (1988): *Industrializace Československa - její klady a zápory.* Sborník Československé Geografické společnosti 93, č. 3, s. 183-199.
- Landesmann, M. (2000): *Structural change in the Transition Economies, 1989 to 1999.* WIIW, Vinna
- Potůček, M. (2005): *Jak jsme na tom. A co dál? : strategický audit České republiky.* Sociologické nakladatelství SLON, Praha

Program rozvoje Pardubického kraje (2005). Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, Pardubice

Přímé zahraniční investice-Příručka pro místní samosprávu (2005): Regionální rozvojová agentura Jižní Moravy, Brno

Průmyslové nemovitosti Pardubického kraje (2002): Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, Pardubice

Sčítání lidu 1961, 1970, 1980, 1991, 2001. ČSÚ (resp. FSÚ), Praha
Spěváček, Vojtěch (2002): Transformace české ekonomiky-politické, ekonomické a sociální aspekty. Linde s.r.o., Praha

Sýkora, L. (2000): Globalizace a její společenské a geografické důsledky. In: Petr Jehlička, Jiří Tomeš, Petr Daněk (editoři), Stát, prostor, politika – vybrané otázky politické geografie. Praha, PřF UK, s 59-79.

Synthesia a.s.(2000). In: Historie a současnost podnikání na Pardubicku. Nakladatelství Jiří Hájník, Pardubice, s.136-139

Šebek, F. (2000): Dějiny Pardubic v přehledu. In: Historie a současnost podnikání na Pardubicku. Nakladatelství Jiří Hájník, Pardubice, s.14-63

Viturka, M. a kol. (1998): Investiční atraktivita vybraných měst České republiky. Masarykova univerzita, Brno

Vorel., P. (2000): Pardubické rybníkářství. In: Historie a současnost podnikání na Pardubicku. Nakladatelství Jiří Hájník, Pardubice, s.74-81

Výroční zprávy 2003, 2004, 2005 společnosti Synthesia a.s.

Významné podniky České republiky 2001 (2001). Hoppenstedt Bonnier, Praha

Rychlíková, J. (2000): Významné pardubické firmy a podnikatelé. In: Historie a současnost podnikání na Pardubicku. In: Nakladatelství Jiří Hájník, Pardubice, s.86-117

Zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách)

100 nej...1995-2003. Praha, Top-press s.r.o

City Industrial zone Pardubice. CD-ROM, Statutární město Pardubice

Materiály poskytnuté Magistrátem města Pardubice, Odbor rozvoje a strategie

Mapová díla:

Atlas Československé socialistické republiky (1966). Kartografický a reprodukční ústav v Praze, Praha, ČSAV : Ústřední správa geodézie a kartografie

Atlas československých dějin (1965). Kartografický a reprodukční ústav v Praze, Praha, ČSAV : Ústřední správa geodézie a kartografie

Atlas obyvatelstva ČSSR (1962). Kartografický a reprodukční ústav v Praze, Praha, ČSAV : Ústřední správa geodézie a kartografie

Atlas životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR (1992). Geografický ústav ČSAV, Federální výbor pro životní prostředí, Brno

Prameny a zdroje dat:

1. *Czech Invest* [online]: Czech Invest, 2004-2006 [cit. 2006-07-04]. Dostupný z: <<http://www.czechinvest.cz>>.
2. ČSÚ [online]: Český statistický úřad , 2006 [cit. 2006-05-06]. Dostupný z <<http://www.czso.cz>>
3. ČNB [online]. Česká národní banka, 2003-2006 [cit. 2006-06-04]. Dostupný z <<http://www.cnb.cz>>
4. *Foxconn* [online]. Foxconn CZ, 2004 [cit. 2006-06-29]. Dostupný z <<http://www.foxconn.cz/>>
5. *Toyoda* [online]. Toyoda Koki Automotive Czech Republic, s.r.o, [cit. 2006-06-20]. Dostupný z <<http://www.toyoda-tacr.com>>
6. *Kyb* [online]. Kyb Manufacturing Czech, s.r.o, 2005 [cit. 2006-06-25]. Dostupný z <<http://www.kyb.co.jp>>
7. *Panasonic* [online]. Panasonic Mobil & Automotive Systems Czech, s.r.o., 2004 [cit. 2006-06-29]. Dostupný z <<http://www.panasonic.cz>>
8. *RRAPK* [online]. Regionální rozvojová agentura Pardubického kraje, 2004 [cit. 2006-05-25]. Dostupný z <<http://www.rrapk.cz>>.
9. *Ronal* [online]. Ronal CR, s.r.o, 2005 [cit. 2006-06-25]. Dostupný z <<http://www.ronal.cz>>
10. *Mapy* [online]. Seznam.cz, 1996-2006 [cit. 2006-07-12]. Dostupný z <<http://www.mapy.cz/>>
11. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. MPO, 2005 [cit. 2006-08-15]. Dostupný z <<http://www.mpo.cz/>>.
12. *Synthesia* [online]. Synthesia a.s., 2004 [cit. 2006-06-15]. Dostupný z <<http://www.synthesia.cz>>

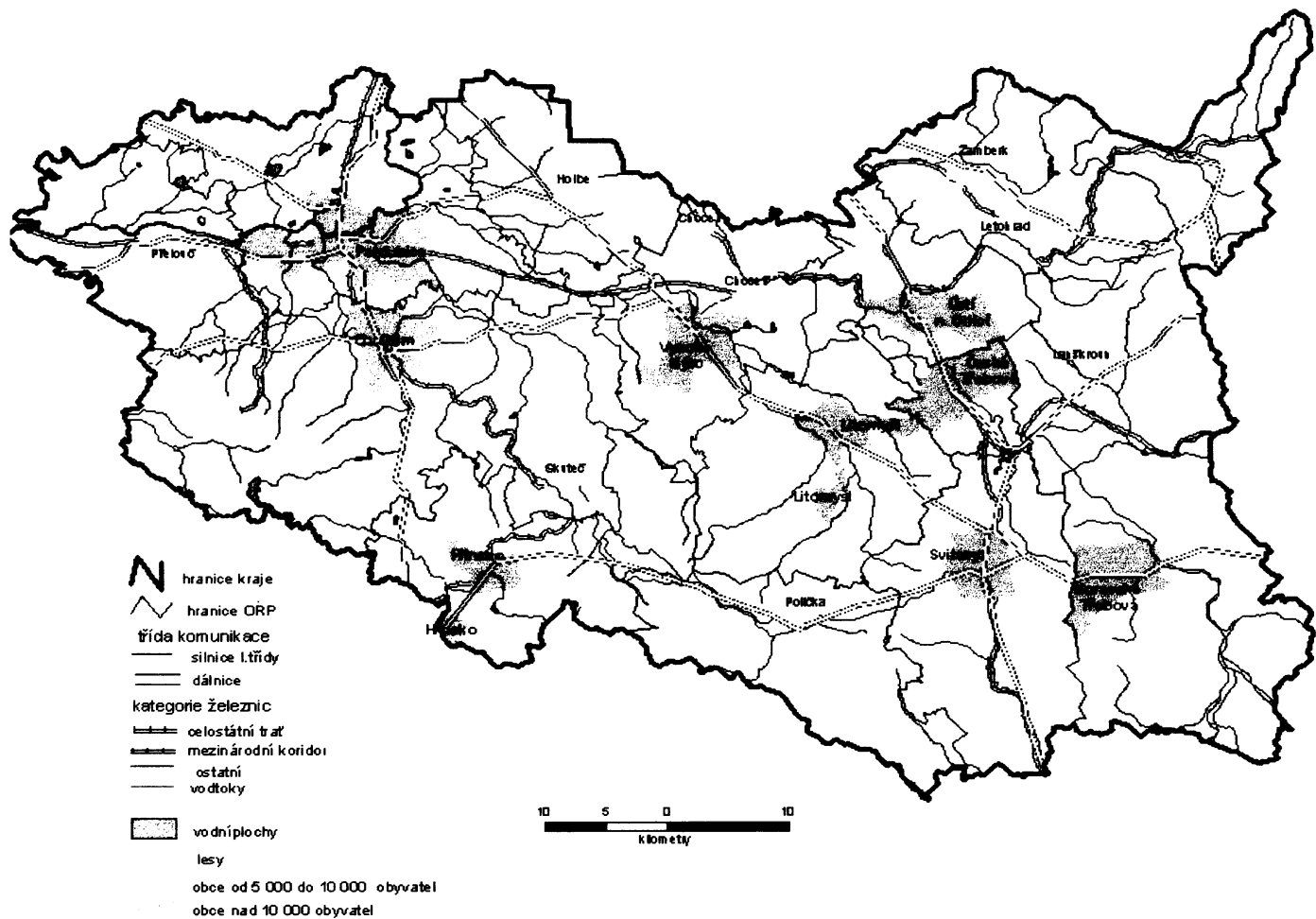
Přílohová část

Příloha A: Administrativní členění

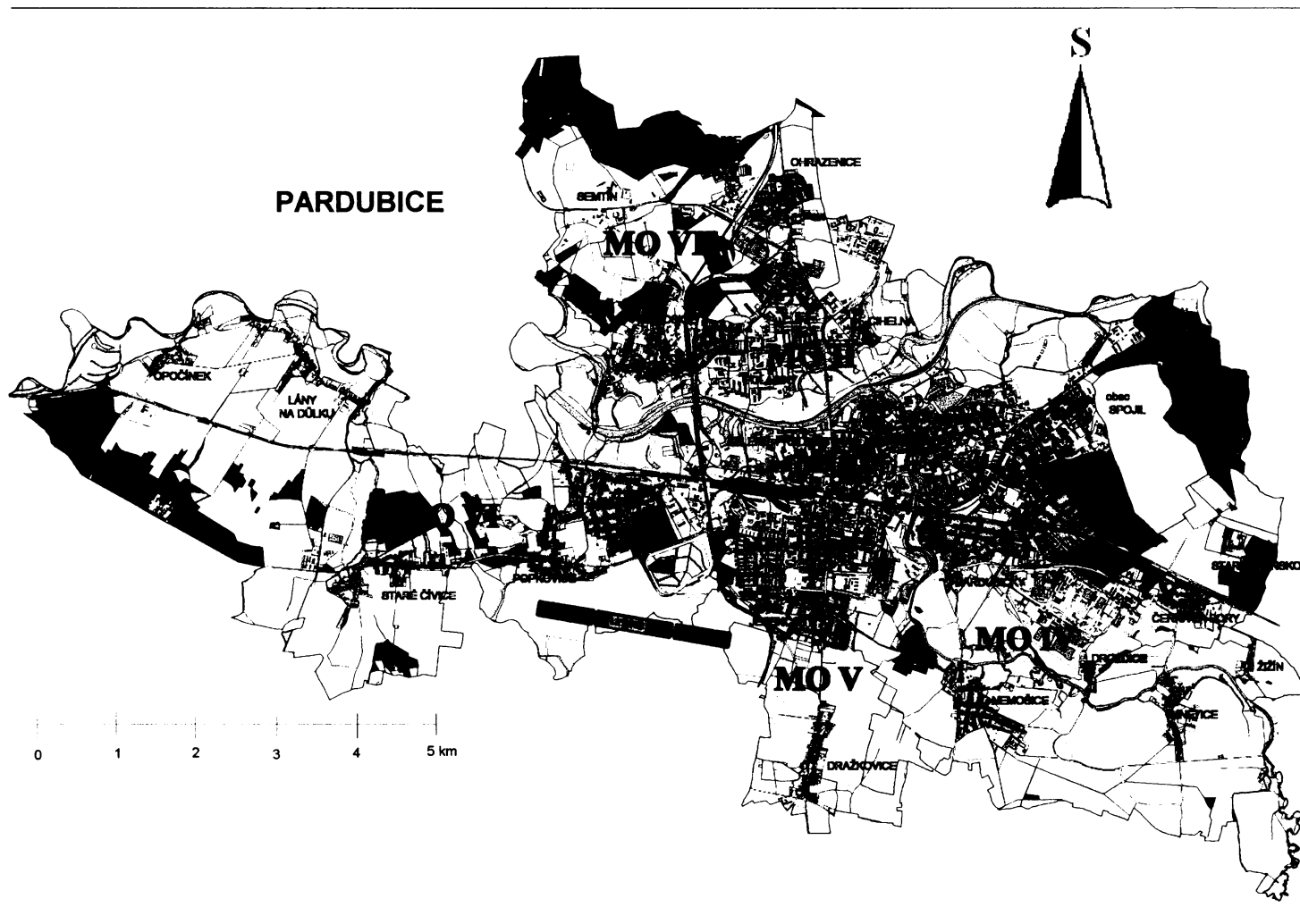
Zdroj: podkladová mapa www.czso.cz

Příloha B: Geografická mapa Pardubického kraje

Zdroj: www.czso.cz

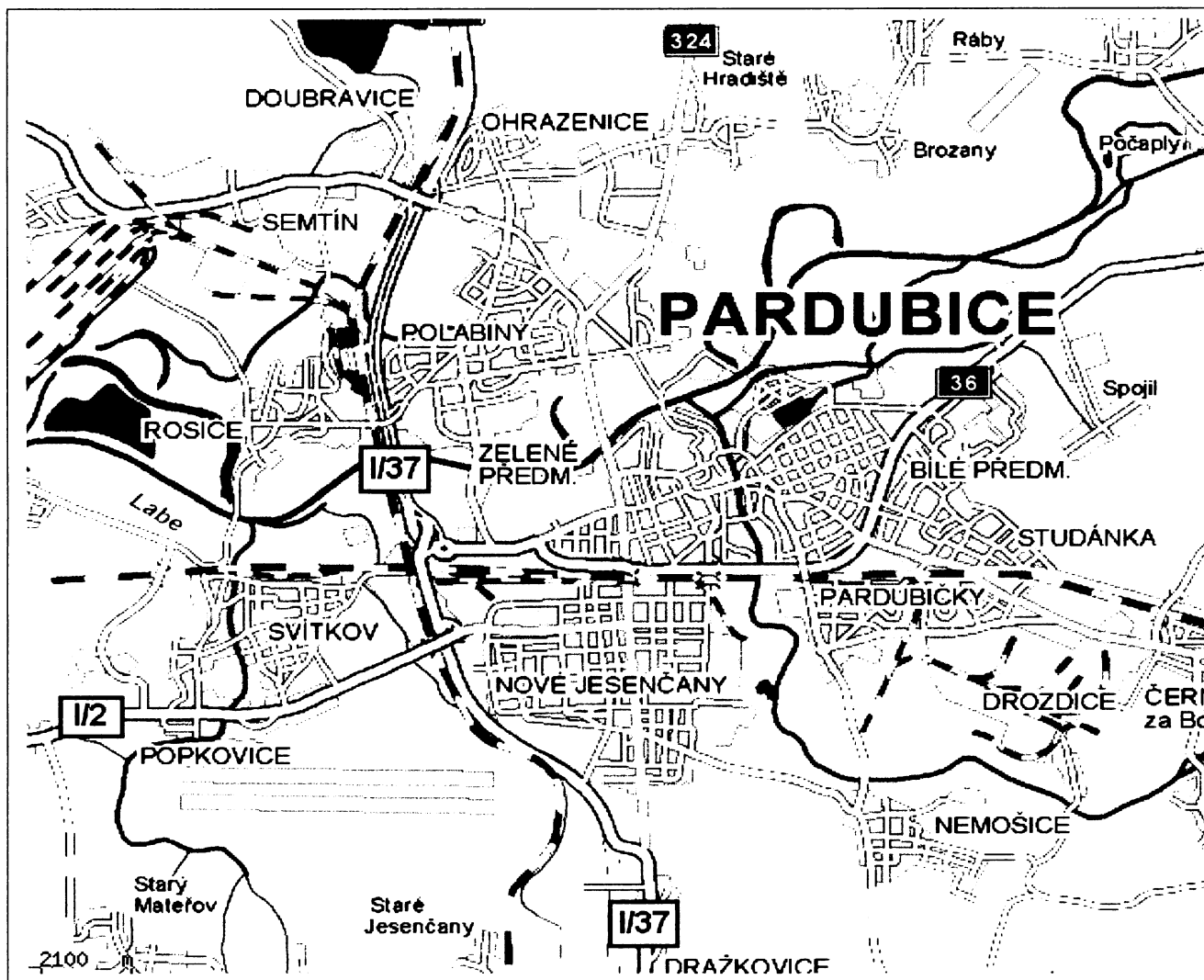
Příloha C: Obvod statutárního města Pardubice

Zdroj: www.mesto-pardubice.cz

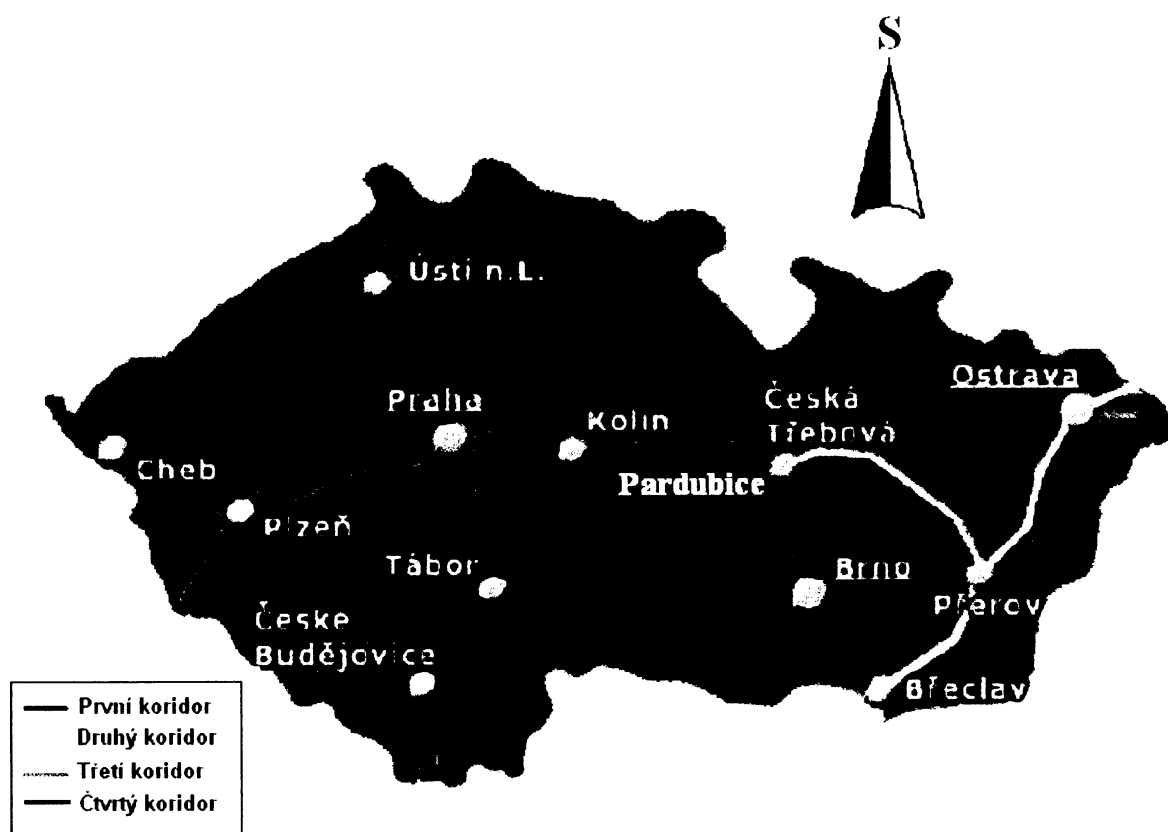
Pozn.: MO = městský obvod

Příloha D: Geodopravní poloha Pardubic na silniční síti

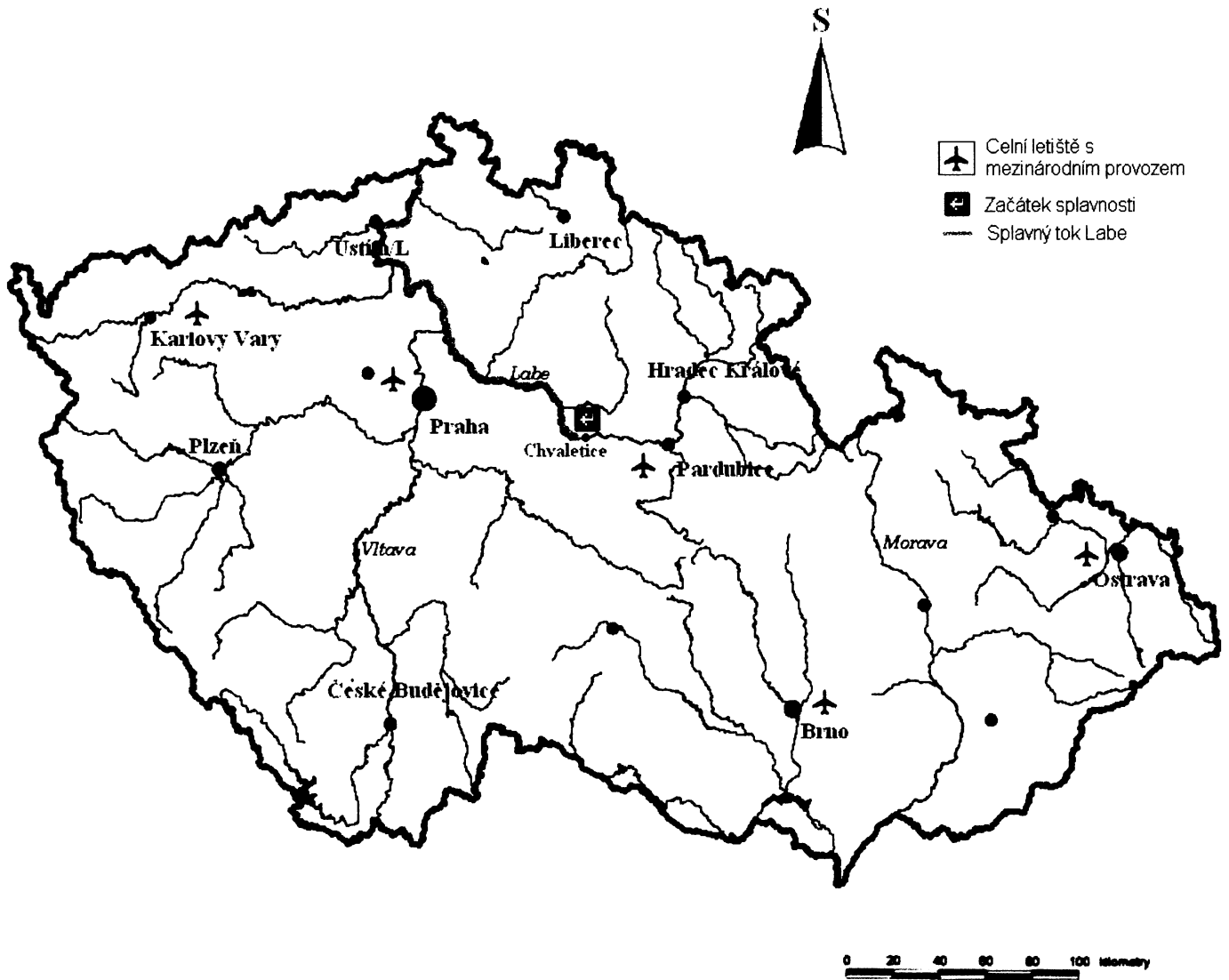
Zdroj: www.mapy.cz

Příloha E: Hlavní železniční koridory

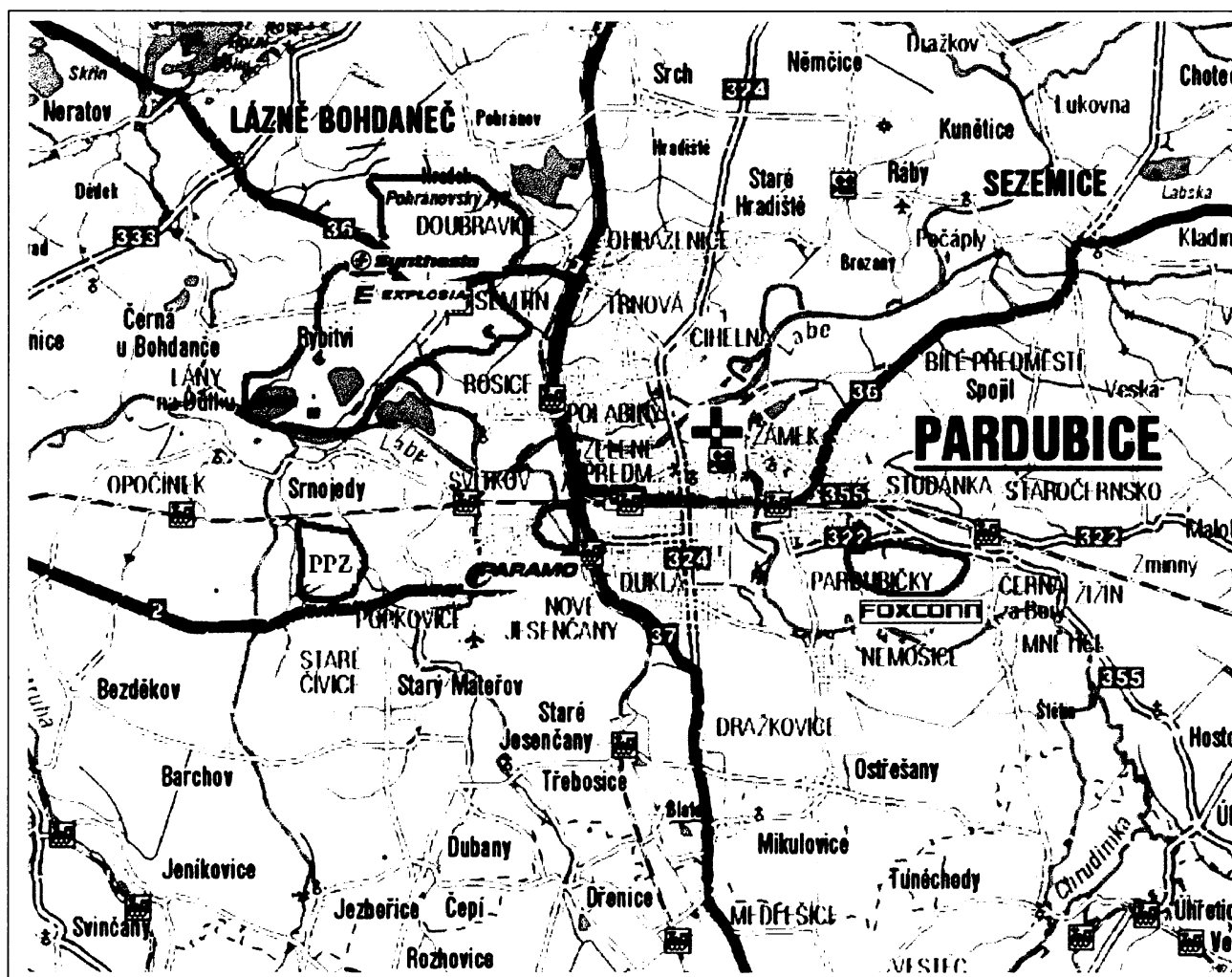
Zdroj: www.k-report.net/koridory

Příloha F: Letecká a lodní doprava

Zdroj: Podkladová mapa- www.zemepis.com

Příloha G: Mapa rozmístění průmyslových lokalit v Pardubicích

Zdroj: podkladová mapa www.mapy.cz

Příloha H: Dotazník o lokalizačním rozhodování investorů

Lokalizační rozhodování investorů

Průmyslová zóna Pardubice

1. Jaké hlavní lokalizační faktory Vás vedly k lokalizaci Vašich investic do průmyslové zóny Pardubice?

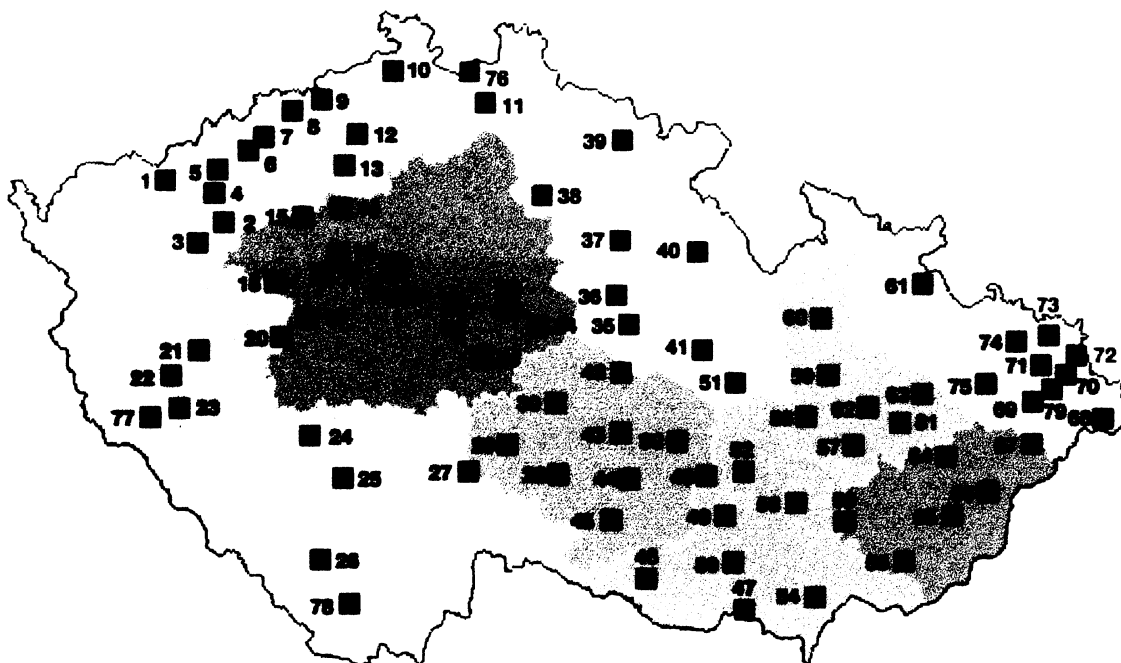
2. Co očekáváte od investic lokalizovaných v průmyslové zóně Pardubice ?

3. Jaké lokalizační faktory jsou pro rozhodnutí umístění Vašich investic nejdůležitější?
(ohodnoťte jako ve škole známkou 1-5; 1=nejdůležitější až 5=nedůležité)
 - dostatek kvalifikovaných sil
 - dostatek a výhodná cena pozemků
 - kvalita infrastruktury, vč. dopravního spojení
 - kvalita životního prostředí v nejširším slova smyslu
 - průmyslová tradice
 - blízkost vědecko-výzkumné základny

4. Na jaké úrovni shledáváte lokalizační faktory v průmyslové zóně Pardubice?
(ohodnoťte jako ve škole známkou 1-5; 1=výborný až 5=nedostatečný)
 - dostatek kvalifikovaných sil
 - dostatek a výhodná cena pozemků
 - kvalita infrastruktury, vč. dopravního spojení
 - kvalita životního prostředí v nejširším slova smyslu
 - průmyslová tradice
 - blízkost vědecko-výzkumné základny

5. Co byste zlepšili?

Příloha I: Rozmístění průmyslových zón v ČR

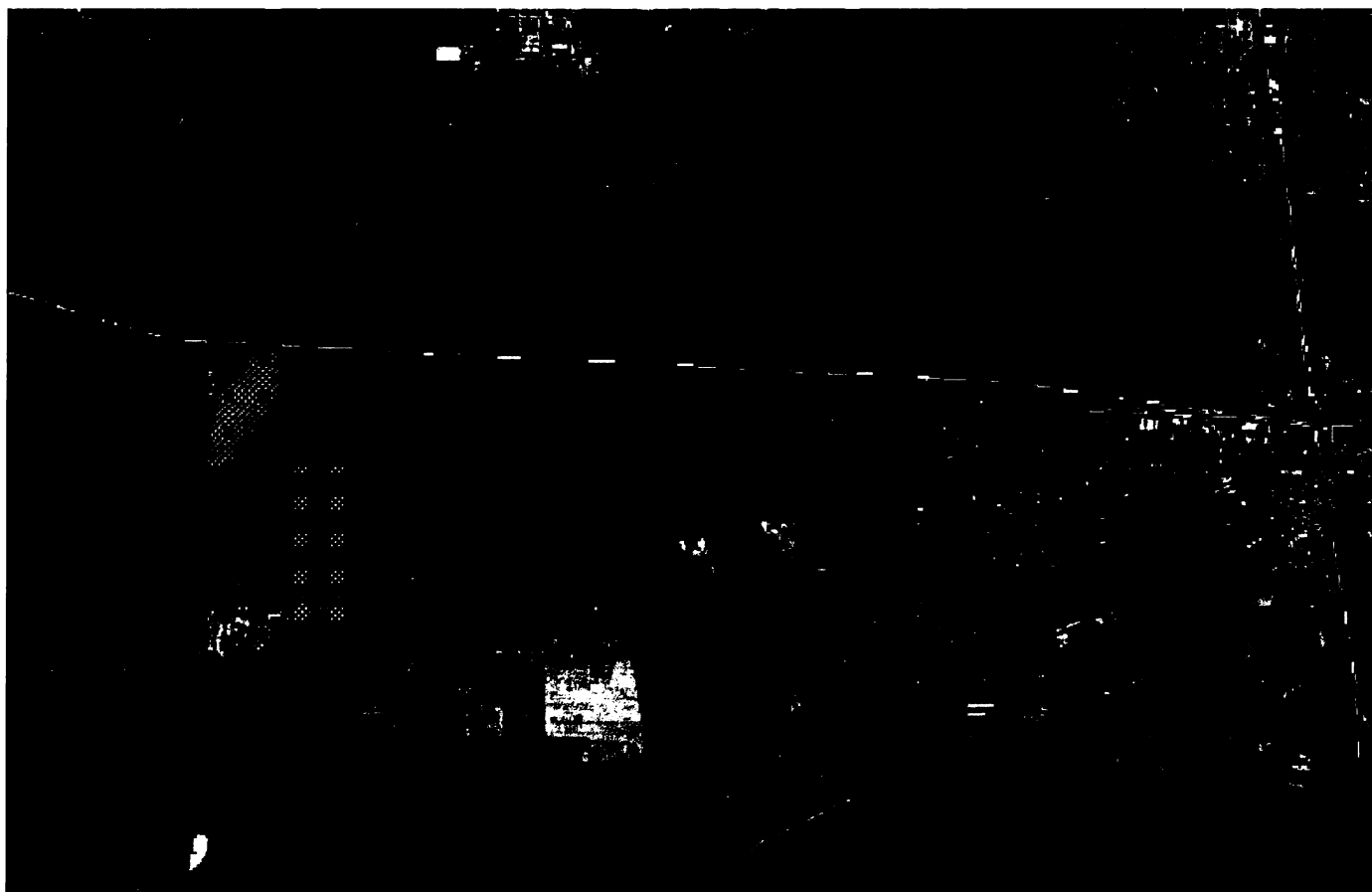
Vysvětlivky:

- 1 Klášterec nad Ohří 2 Žatec (2) 3 Podbořany (2) 4 Kadaň 5 Chomutov (2) 6 Most 7 Bílina 8 Teplice 9 Přestanov
10 Rumburk 11 Liberec 12 Ústí nad Labem 13 Lovosice (2) 14 Slaný 15 Louny 16 Kladno 17 Unhošť 18 Tuchlovice
19 Zdice 20 Žebrák 21 Plzeň (2) 22 Úherce 23 Stod 24 Blatná 25 Písek 26 Prachatice 27 Kamenice nad Lipou
28 Jihlava 29 Pelhřimov 30 Havlíčkův Brod 31 Zruč nad Sázavou 32 Velim 33 Kolín 34 Kutná Hora 35 Chrudim
36 Pardubice 37 Hradec Králové 38 Jičín (2) 39 Vrchlabí 40 Kvasiny 41 Svitavy 42 Ždírec nad Doubravou
43 Žďár nad S. 44 Velké Meziříčí 45 Třebíč 46 Znojmo 47 Mikulov 48 Brno (2) 49 Kuřim 50 Bystřice nad Pernštejnem
51 Moravská Třebová 52 Blansko 53 Vyškov (2) 54 Hodonín 55 Staré Město 56 Brankovice 57 Prostějov 58 Litovel
59 Uničov 60 Šumperk 61 Krnov 62 Olomouc (3) 63 Hranice 64 Valašské Meziříčí 65 Zlín 66 Vsetín 67 Kopřivnice
68 Třinec 69 Frýdek-Místek (2) 70 Třanovice 71 Paskov 72 Český Těšín 73 Karviná 74 Ostrava (3) 75 Mošnov
76 Hrádek nad Nisou 77 Domažlice 78 Český Krumlov 79 Nošovice 80 Pohořelice 81 Velká Bystřice

Pozn: číslo v závorce udává počet průmyslových zón, pokud je větší jak jedna

Zdroj: www.czechinvest.cz

Příloha J: Letecký snímek průmyslové zóny Pardubice

0 300 500 900 1200 m

Zdroj: Podkladový letecký snímek z CD-ROM city industrial zone Pardubice

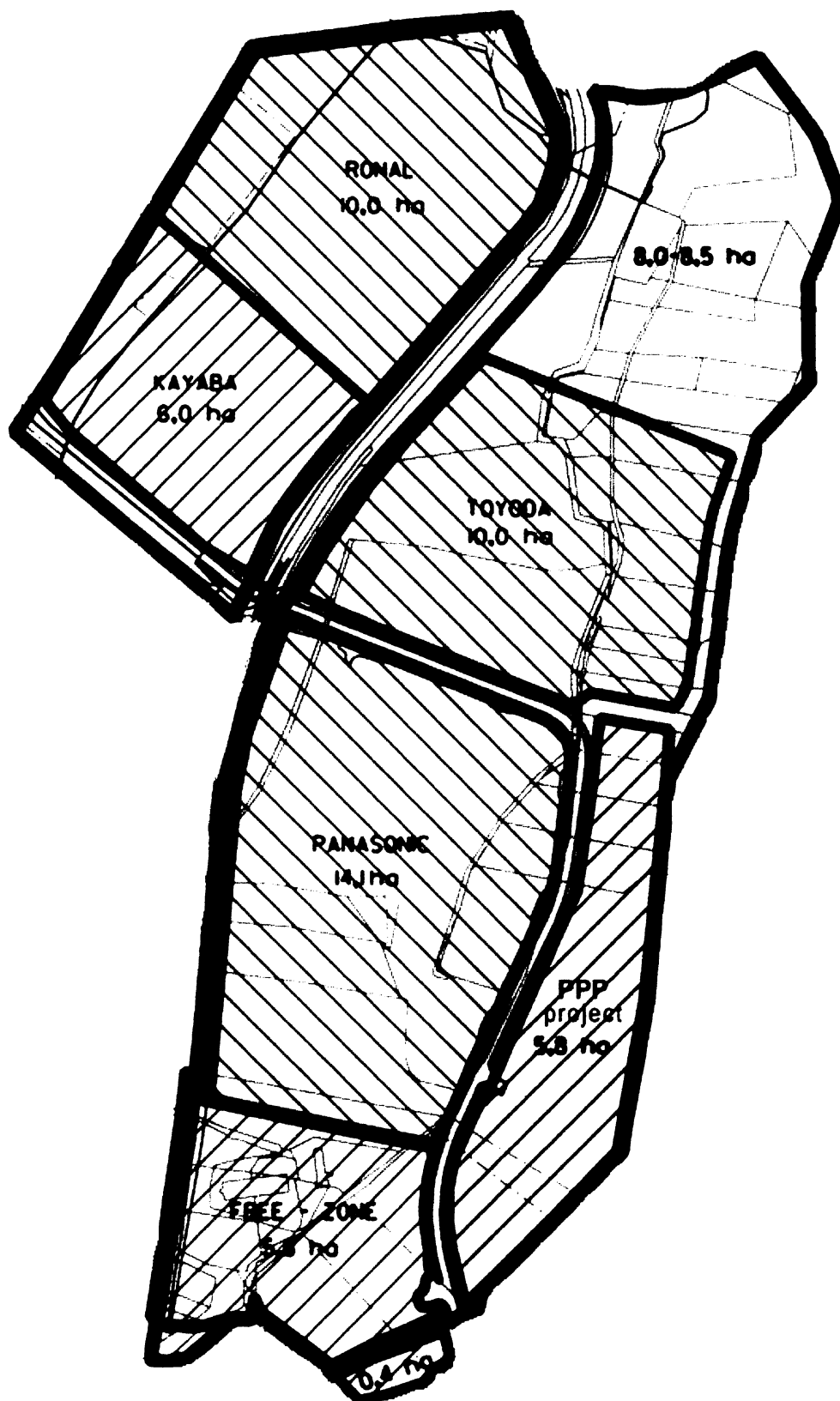
Příloha K: Letecký snímek průmyslové zóny Pardubice

0 90 180 270 m

Zdroj: Podkladový letecký snímek z CD-ROM city industrial zone Pardubice

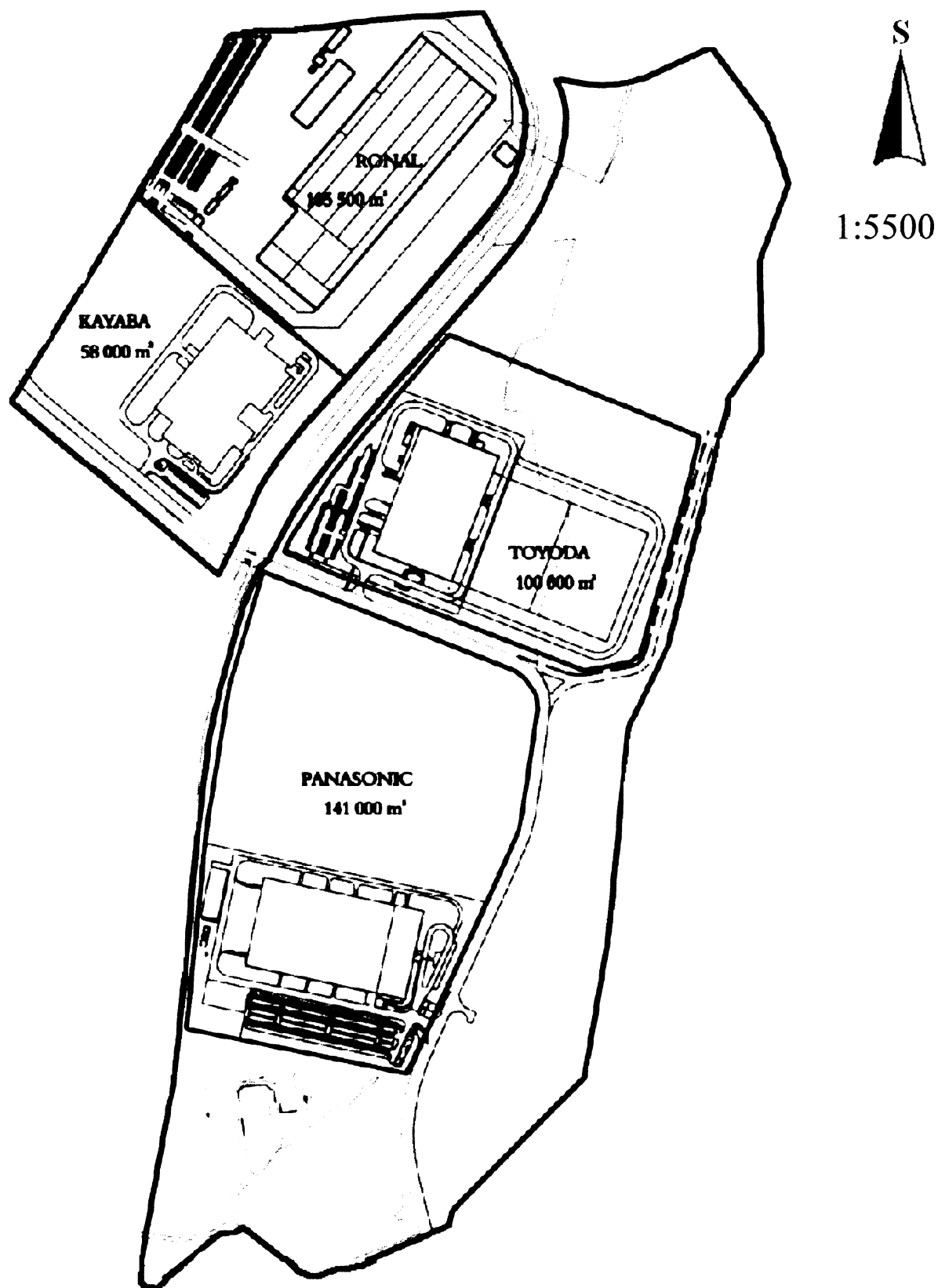
Příloha L: Zástavní plán průmyslové zóny Pardubice

1:5500

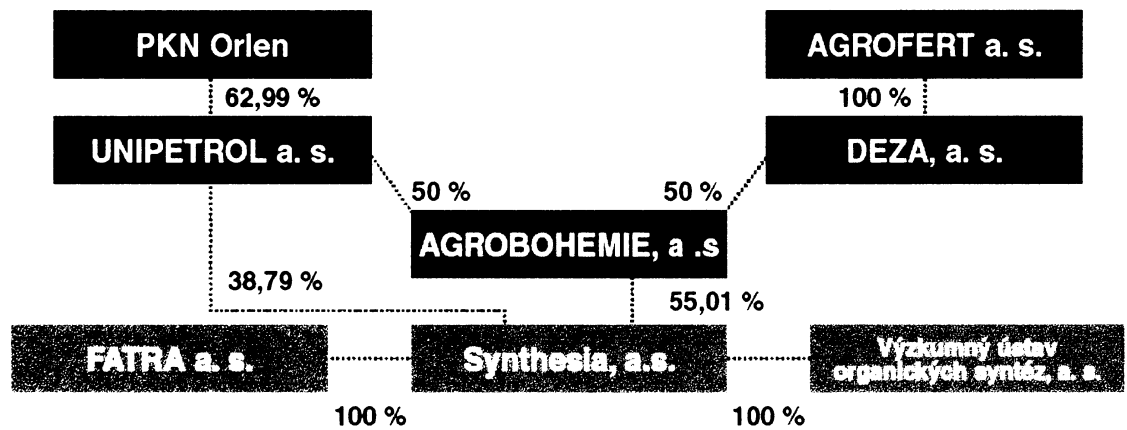
*Pozn.: projekt PPP=Public Private Partnership tzv. TechnoPark Pardubice
Zdroj: CD-ROM city industrial zone Pardubice*

Příloha M: Zástavní plán budov v průmyslové zóně Pardubice

Zdroj: CD-ROM city industrial zone Pardubice

Příloha N: Pozice společnosti v podnikatelském seskupení

Zdroj: Roční zpráva 2005, Synthesia a.s.